



SISU:	<i>Dir. V. Neggo:</i>	VABARIIGI AASTAPÄEVAKS
	<i>Arnold Randma:</i>	UDUS JA PÄIKESES
	<i>Richard Möttus:</i>	MÄLESTUS KARIKAKARDEST
	<i>Erich Raanik:</i>	TUHAMÄEL
	<i>Ilmar Varep:</i>	IN MEMORIAM
	<i>Toimetus:</i>	HR. JAAN SUTT 60-AASTANE
	<i>Ain Ainsaar:</i>	KES KOOLIPOISI ELUKEST...
	<i>Eino Pillikse:</i>	ÖÖLAUL
	<i>Ilmar Varep:</i>	NII MA ELÄS
	<i>Ain Ainsaar:</i>	MIKS JA MILLEKS
		RAHUTUS
	<i>Imant Rebane:</i>	TÖÖRAHVUSLUS
	<i>Remeo Varema:</i>	T. GULBRANSSEN: „JA TAAMAL LAULAVAD METSAD“
	<i>Agu Ubakivi:</i>	ENN KIPPEL: „JÜRIÖÖ“
	<i>Eero Aardna:</i>	TÖÖPÖLGUR
	<i>Eevald Lall:</i>	A. H. TAMMSAARE: „PÖRGUPÕHJA UUS VANAPAGAN“
	<i>Kaks koolipoissi:</i>	KOOLIPOISI FILOSOOFIAT
		KROONIKAT ÕPILASTE ISETEGEVUSEST JA „IILT“ VÕISTLUSTEST. SUUSA-
		PÄEV ELVAS. KAAS — M. PORT. ILLUSTRATSIOONID — M. PORT JA TH.
		PÖDERSOO. FOTOD — M. PORT.



TARTU I GÜMNAASIUMI, I PROGÜMNAASIUMI, I REAALKOOLI, TEHNIKUMI JA TEHNIKAKESKKOOLI ÕPILASRINGI AJAKIRI

NR. 2

VEEBRUAR 1940

VII AASTAKÄIK

Dir. V. Neggo

Vabariigi aastapäevaks

Elame ülitõsiste aegade keerises. Ümberringi loidavad rängad tulekahjud, igal pool pidutseb viha ja vaen, surmaingel kogub rohket lõikust.

Meie ei tea, kas meie Eesti riigisaar keset mässavat ja leegitsevat rahvastemerd suudab lõplikult hoiduda sattumast neisse tormitsevaisse murdlainesse, sellesse kohutavasse tulemöllu, kuigi meie kõigest südamest tahame loota ja kõike selleks teha, mis iseseisva, mehise rahva vääriks, et seda ei juhtuks.

Kuid, kui meie rahva saatuseks on määratud siiski teisiti, kui keegi peaks tahtma röövida meie riigi rippumatust ja vägistada meie rahva vabadust, siis helisegu iga meie kodaniku hinges see väärikas sõna:

pigemini püsti surra, kui põlvili elada.

Eriti aga teie, noored, teie, meie isamaa ja rahva uhkus ja tulevikulootus, kasvage ja sirguge selle sõnaga südmes.

Meie pühitseme oma rippumatuse 22. aastapäeva. Meie pühitseme seda tõsisel hardusel ja vääramatus lootusel meie parema tuleviku peale.

Teie teha, noored, on see, et meie rahvas ei peetuks selles oma kindlas lootuses; teie teha, kes teie vaba maa vabal pinnal tõusetate kui mühav mets vabaduse päikese poole ja ei lase seda kunagi ei kellegi poolt tumestada, sest teie elu sügavaimaks mõtteks ja kaljukindlaimaks põhialuseks on ja jääb see selge ja väärikas sõna ning see mehine ja paindumatu tegu —

pigemini püsti surra, kui põlvili elada!

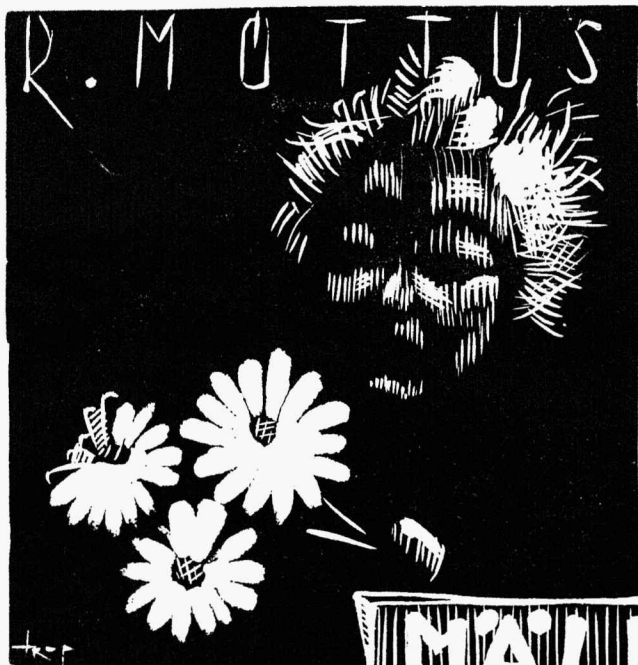
ARNOLD RANDEMA UDUS JA PIIRKES

SEE OLI hommikul, kui saabus kiri kojukutsega koduseilt. Mitu kuud ei olnud ma näinud oma vanemaid, ei halli maja ega länguvajunud heinaküüni metsa serval. Ma pole kaua näinud oma k o d u. See päev on koolis lausa piinaks. Tunnen, et tunnid muutuvad igavikuks. Olen rõõmus, kui vaheaja saabumine tähistab ühe igaviku lõppu. Olen tundides hajameelne, õnneks aga ei märka seda õpetajad. Ajaloo-tunnis kuulen õpetaja kõnes monotoonset neegrilaulu, mis muutub ikka kõlatumaks ja ebaselgemaks, kuni kaob. Ei kuule enam midagi, sest mõtted, millel pole midagi tege- mist ajalooa, on vallutanud meeled. Nad rändavad võõrastel teedel. Ja nad tegelevad loomadega ja inimestega, keda varjavad hallid katused.

Tunnid on äsja lõppenud. Rõõmsalt ruttan linnakorterisse, kust tõttan jaama. Ja astudes pärast pikka rongisõitu kodujaama perronile, näen, et lasila ääres seisab tuttav hobune. Isa on mulle hobusega vastu tul- nud. See on tervitus kodust! Pea ununevad kõik mured, mis valusate takjatena takerdunud mu südame külge. Siis istume isaga vankrisse ja algab sõit koju. Ilm on raskes udus, ümberringi näen hallvalget massi liikumatuna paigal seisvat. Väikelinna majad ja valgustatud jaamahoone on kui looriga var- jatud. Kaugematel majadel eralduvad ainult ebamäärased kontuurid. Peagi oleme jõudnud välja linna vahelt ja sõidame mööda auklikku teed. Van- ker rappub ja meie teeme kaasa kõik tee tujukused, kõikidest aukudest, konarustest ja kividest peame üle sõitma. Nüüd tahan avardunud silmi vaa- data kõike, mis on mu ümber. Ehkki seda on vähe, mida ma näen, olen õnnelik. Udu, mis on mu ümber, on puhas ja kodune. Tuul paitab mu nägu ja tasane kohin kostab tuttavast metsast. Puud seisavad hallis looris ja kaugemad kaovad hoopis. Nüüd, kui oleme möödunud metsast, vaatan tagasi. Metsa piirjooned muutuvad ähmasemaks ja ähmasemaks, kuni sulav- vad hoopis halli hämarusse. Nüüd sõidame ringis, mille moodustab meie nägemiskaugus. Selles on näha ainult ees ja taga tee, millel kaks rõõbast tõttavad kaugele uttu. Ja mulle tundub, et võiksime nii sõita iga- vesti. Meie ees taganeb udu, kuid meie taga löövad udulained uuesti ja uuesti kokku. Kunagi ei muutu meie silmapiir avaramaks, võime näha ainult seda teed, mis on selles uduses ringis. Tunnen, nagu oleksin sule- tud kitsasse puuri. Aga ometi ei saa ma kurvaks, vastupidi, tunnen rõõmu, et varsti saan koju, kus on enam valgust. Ah — õhtul läidame kõik lambid, et kogu maja oleks valgustatud ja et taganeksid niiskus ja hämarus!

Pea saabumegi koju. Mulle on antud vaid üks päev ja üks öö mõnule- miseks valguses ja koduhubasuses, siis pean tagasi linna sõitma.

Teisel päeval on ilm selge. Hilisügisene päike paistab rõõmsalt. Ei kuskil enam eilset udu! Aga ometi ei ole ma rõõmus, sest pean lahkuma. Iga sammuga, mis astub hobune, viib ta mind kaugemale kodust, tagasi linna, kus on nii pime ja külm, sest kõrged majad varjavad valguse. Seal olen kurb ja võõras. Ja päikegi taevas paistab kurvalt ja heldinult, nagu lah- kuks varsti temagi.



MALESTUS KARIKAKARDEST

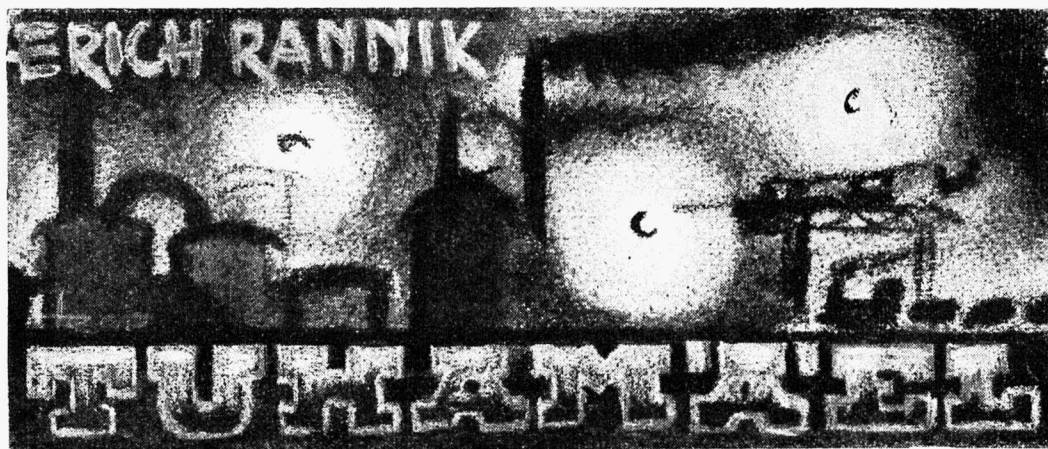
K ÖRD KÄSIKÄEN MEIL VAJA KÄVVA OLLI
JA KARIKAKRIT TUVVA KESÄ PÄÄLT.
SIS ÖNNEPÄIKE SUUR ME MEELTEN PALLI,
KUI RÜÄRÄÄK TEI OMMA NARRI ÄÄLT.

S U SILMIN SELGE TÄHESÄRÄ PAISTE
NINK JUUSSE OLL' KUI PUHTA LINAPEO.
KUI SINNU KURJA PENI IIST MA KAITSE,
SIS TEI MA SINU MEELEST SUURE TEO.

E S OLE KODUNURMEL LEIDÄ PAIKA,
KOS ASTMATA MEIL OLES JÄÄNU JALG.
SIS EMÄ TÖRELUSKI SÄÄL ES AITA,
KUI LATSEMEELTEN PALLI SEIKLUSNÄLG.

T UU TÖÖTUS UNUSI VIST SINNAPAIKA,
ET ELUN IKI KÄIME KÄSIKÄEN.
KUI JÖUDSET ESI LEIDÄ ULJAST SEIKA,
SIS TASSA POET ME MANU ENNÄST VAEN.

K UI LUMI KEVADEL OM SÖPRUS LÄNNU,
KUID ILLUS MÖTELDA TAST OM VIIL IKS.
KES TIID, KUI OLES KÄSIKÄEN ME KÄINU,
VAST OLES ÖNNETU MEIST OLLU ÜTS.



ASTUN rongilt. Suveõhtu hallpehmed vormid laotuvad üle jaamahoonete ja eemal tukkuvate metsade ning põldude. Punakal pilveveerul tõuseb taeva poole kolm kõrget vabrikutorni.

Kui saabun valgeks lubjatud töölismajja, säravad paekivist tornide ümbruses sinaka tulena prožektorid, valgustades vägevaid ehitisi, et ära hoida lennukite põrkamist vastu töötempleid. Vabrikust valgub ühes suitsu ning õlilõhnaga masinate monotoonset müra — tööstus elab 24 tundi päevas.

„Tere õhtust!“

„Tere jah!“ vastab pannkooke küpsetav lühikesekasvuline mees töölismaja poissmeestekorteri köögist.

„Andestust, kas siin elab Ants Uhus?“

„Miks ei ela! Ants, tule lagedale, onu tuli Ameerikast külla!“

„Hurraa! See ju Arno ise!“ hõiskab uksele kerkiv koolivend, kes siin juba teist nädalat töötab ja mindki õlivabrikusse „tervist parandama“ kutsus.

„Kas Jõesuu liiv laskis su ikka lahti?“ pärib sõber.

„Noh, eks ikka vist laskis. Või on mu rõivad liivased, et jutt niisugune?“

„Ah või uus tööline?“ uudistab pannkoogimeister. Ja üle toaläve: „Hei, poisid, tulge meie uut korterikaaslast takseerima!“ Lävele ilmubki kolm särjiväl meest.

Ants teeb mind kõige lähemaga tutvavaks. Selle pika ja laiaõlalise mehe nimi on korterikaaslaste keeles „Pärnu-Koljat“, ja vahetevahel lisatakse tiitel „naisemees“, sest „Koljatil“ on tõepoo-

lest Pärnumaal väikest kohta pidav 21-aastane abikaasa.

„See paks poiss on Jõhvi-meis,“ jätkab Ants. Ja siin kolmandaks narvakas Ott, kes valmistub tuhamäel kroonuteenistusele. Too „koogitreial“ seal pannisaba otsas on Talinna mees. Ega ta sulle täna tere ütlegi, tal ju käed pannkooke ja suu nalja-vett täis.“

„Kes pergel on „koogitreial“?“ röögatab pealinlane panni tagant. „Kahju, et see minu võimupiiridesse ei ulatu, muidu läheksid kohe kartserisse nagu kärinal!“

Kõrge hooga alustatud kõne lõpeb kummagi kõrvuni ulatava naeratusega.

Räägitakse õlivabriku töödest ja toimetustest. Märkan, et iialgi ei öelda „õlivabrik“, vaid alati „tuhavabrik“. Sõnale „tuhavabrik“ leian järgmistel päevadel lihtsa seletuse.

Olivabrikus töötatakse meie tähtsamast maapõuevarast — põlevkivist — „vedelat kulda“ — toorõli, millest omakorda saadakse mitmesuguseid kütteõlisid, tõrvu ja määrdõlisid.

Mitmekümnemeetrine tuhamägi kuulub iga suurema vabriku juurde. Kust aga tuleb õli ja kuhu ta läheb, sellest ei tea lihtsurelik vabrikutöeline midagi. Tema ülesandeks on vaid hoida, et lõomavas destillatsiooniahjus, generaatoris ei tekiks ummistus šlaki näol, et tuline tuhk variseks korralikult vagonettidesse, et vagonetid lükataks õigel ajal vabrikust välja, et tuhapunkris oleks küllaldaselt täidetud õhuraudteevagonette ootamas järjekorda tuhamäele sõiduks.

Kui lihttööline mõnesuguse püha puhul kodulinna või -külla sõidab, ei kiida

ta „oma“ vabriku suurust mitte toodetavate õlitonnide pärast, vaid peab ammulu sui kuulavaile võhikuile loengu tuhamäe mõõtmeist.

Sealt siis sõna „tuhavabrik“.

Vahetan meestega mõtteid homsest töölepalkamisest.

„Küll ta, mait, peaks ikka tööle võtma,“ lausub Ott bassihäälega.

„Küllap juba võtab,“ seletab Ants. „Mehi jääb iga päevaga vähemaks, tõttavad heinateole. Põllutöölistel palk kallim ja töö puhtam, jätavad vabriku-töölised nälga surema.“

Kell on juba kaksteist, kui heidan selili tühja voodi raudvitstest põhjale, all ainult vaip. Mugavamat asendit otsides ristin oma puhkeaseme „kondilugejaks“. Und oodates kuulan kauget rütmilist masinamürinat.

Ärkan hommikul kell üheksa. Teised on juba tööle läinud. Panen ka selga tööriivad ja lahkun tähtsal töömehe sammul. On kuidagi kõhe tunne — lähen ju esimest korda elus otsima tööd, olguigi et naljaviluks. Vabriku õuel pärin paarilt möödaruttavalt tööliselt, kust leida direktorit.

„Sealt nurga tagant praegu vana tulebki,“ vastab slaavi tüüpi „tuhavabrikant“ ja ta kaaslane osutab selgituseks näpuga keskmisele õlivabrikule. Vabriku poolt ilmubki sinist töökitlit, aga lumivalget kõvakraed kandev mees. Viskab kiireid pilke veel kiiremini kaduvaile töölisile ja silmitseb mindki. Tervitan.

„Mida te soovite?“ pärib direktor, olguigi et ma ta silmist märkan, et ta aimah, mida minusugune võiks tahta.

Seletan.

„Või tööd,“ sõnab ta mõtlikult ning silmitseb mind nagu ostetavat hobust. Ma ei või talle seda pahaks panna, sest siinse töö juures on tähtis tõepoolest kõige enam inimese kehaline tugevus.

„Mis tööd te seniajani olete teinud?“

„Koolis käisin.“

„Ah koolis,“ venitab minu loodetav peremees „o“-d mingisuguse kõrvaltooniga, nagu öeldes: „Ah või loodrit lõite!“

„Te minge käige korraks vabrikud läbi ja tutvuge tööga, siis tulge õelge, kas tahate siinset tööd teha või ei.“

„Tänan, härra direktor, kuid soovides kokku hoida teie aega, loodan, et tutvun vabrikutega neis töötades.“

Direktor naeratab veidi. Kirjutab siis midagi paberilehele ja käsib sellega minna peakontorisse.

Järgneb ühest kontorist teise rändamine. Tuleb kaua järke oodata. Lõpuks vaatab mind veel arsti hoolas silm läbi ja kell 13.10 olen õlivabriku täisõiguslik tööline, kes teenib 25 senti tunnis, töötab 8 tundi päevas ja maksab 2% palgast haigekassale.

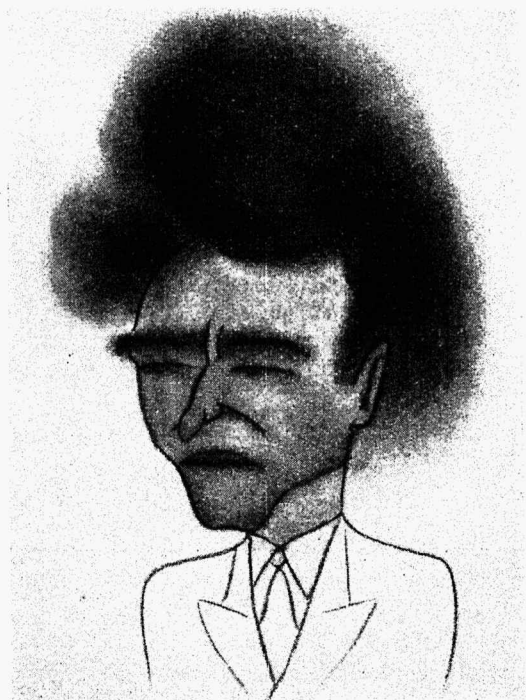
Õhtupoolikul pühitseme minu tööliks vastuvõttu voodikotti õlgede toppimisega. Veel enne uue päeva algust voodisse heites tundub „kondilugeja“ üsna mugava puhkepaigana.

Järgmisel hommikul sammub vabrikusse meie toast mitte enam viis, vaid kuus meest.

Mind määratakse esialgu vabriku õuele „platsitööliseks“. Saan aidast suure kühvli, kirka kui ka reha ja lähen raudtee-ehitajaile lisatööjõuks.

Kui jõuan tööliste juurde, on parajasti „salooja“. Mehed nõjatuvad labidavartele ja teevad suitsu. Hakkan tasapisi tööriistu proovima.

„Kas tahad direktoriks hakata, et ka siis vahet ei pea, kui kümnikku sabas ei ole?“ uriseb üks töökaaslastest.



„Küll on ikka hea, kui noor inimene loeb ja uurib.“

„Kümnik tuleb!“ lausub keegi vaevukuuldavalt. Viisteistkümmend labidat hakkab tulistnelja vehkima.

„Läks ära,“ teatab kulmupuhma alt piidlev naaber. Labidad langevad poolelt teelt liivahunnikusse tagasi. Labidate asemel asuvad tööle suud, mis kiruvad täiest kõrist tapvat tööd ja madalaid palku. Sõimatakse kantseleiametnikke, kes tühja suleliigutamise eest teenivad palju enam kui tööline raske kehavaevaga. Juhin seltsimeeste tähelepanu asjaolule, et kantseleiametnik peab aastat seitse ränka vaeva nägema ja rasket raha maksma, enne kui pääseb puhtale tööle.

Algul vahitakse mind pungis silmi, siis põrutab jässakas labidamees: „Poiss, vaata, mis sul peos on, siis mõtle, kummale poole hoiad!“

Viin tööriistad aita ehk nn. „veini- baari“. „Veinibaariks“ olevat ristitud tööriistade ladu esiteks seetõttu, et laovalvuri nimi on Vein, teiseks vedelevad laos ja õuel täis ja tühjad tõrvavaadid.

„Teie viiekesi viige igaüks kott savitolmu teise vabriku kolmandale korrale kivitööstusesse!“ kamandab äkitselt kuskilt vaadi tagant esilekerkinud kümnik. Mina olen just parajasti viies.

Kott savi kaalub minu õnnetuseks enam kui mina ise. Saan teiste abiga koti õlgadele ja siis algab vaevaline teekond. Mind valdab hooti suur soov visata kotimürakas keset õue maha ja kaduda õlivabrikust jäädavalt, kuid kui silman kojuruttavate tööliste nägudel nõrka muiet, kes annavad teed kotiga taaruvale kogule, ajan selja veel õieti sirgu ja teen jalad kangeks. Kott rändab kivitööstusse. Koju jõuan surmani väsinult.

„Teie ei tarvitse täna tööle minna,“ teatab mulle teise tööpäeva hommikul kümnik. „Lähete öise vahetusega tööle tuhamäele.“

Kasutan vaba päeva puhkuseks ja kirjade kirjutamiseks. Ühes kirjas seisab muu hulgas: „Võrdlemisi lühikese ajaga tõusin kõrgele kohale — tuhamäele, mis ulatub 60 meetrit pilvede poole.“

Minu tegelik ametikõrgendus toimub küll alles sama päeva õhtul, kui ronin mööda järske treppe tuhamäe harjale. Siin õpetatakse mulle paari minuti jooksul selgeks minu uus tööala. Töö on küll lihtne, kuid must ning raske.

Õhuraudtee terasvints kannab iga

55 sekundi järele vagonetitäie tuhka mäele. Mäe tipus pöörduvad vagonetid kummuli ja paiskavad alles tulise põlevkivituha suurde kolusse, mille avause alt jookseb elektrimootori jõul meetrilaiune ja kümne meetri pikkune kummilint läbi. Nii saab kasvatada mäge kõrgemaks ja ühtlasi ka laiemaks. Tööliste ülesandeks jääb pikkade puukangide abil juhtida tuhka kolust alla.

Kui tuhk langeb mürinal kolusse, paiskub seal vastu tohutu auru- ning peentuhapilv, tungides töötajale suhu, silma ja kopsudesse. Tulise tuha tõttu saavad töölisel tihti põletushaavu ja paljud kannavad silmade punetust ja pisaratevoolust.

Suveööd valgustavad tugevajõulised elektripirnid, kandes koluservadel seisvate tööliste varje tohutu suurtena sügavuses asuvale maapinnale.

Kostab vaid terasvintside nagingat, lindimootori müra ja vahetevahel hoiatavat hüüdu: „Vagonet! Eest ära!“ Siis küürutavad tuhamäelased kärmesti, sest vagonetile ette jääda tähendab kas langeda mitmekümne meetri sügavusse või kukkuda tuhakolusse, saades sama saatuse osaliseks peale põhjalikku muljumist kolu alt mööduval kummilindil.



„Tähistame a x-ga ja b z-ga.“

Õo venib kukesammul. Hommikki on kohutavalt pikk. Päike kerkib mitme tunni jooksul ainult vaksa võrra. Kui lõppeks kell on kuus ja võib asuda äraminekule, tundub peagu uskumatuna, et pööraselt pikal ööl on lõpp.

Järgmised ööd kujunevad vaheldusrikkaks. Töötame nimelt pörguliku ilutulestiku valgusel. Taevas lõheneb peade kohal rohelistes ja punastes välgusähvatustes. Istudes kuuekesi kägarasse surutuina motoristiputkas, mis ehitatud terasvõrestikku, kuulame rabisevaid vihmapiisku seintel ja katusel. Lihtsetoimeliste meeste pilgus peegeldub lapselikku hirmu, mida püütakse peita kargevõitu naljadega. Kuid kui kohutavatele kargastustele järgneb pilkane pimedus, kostab kahe venelase suust ühel hoobil „bože moi“ ja kokkusurutud kuue inimese liikmeid läbib ühine värin.

Vihmasaju lõppedes tuleb töötada kahekordselt, et tühendada kuhjani täitunud tuhapunkreid.

Kui tõuseb päike, auravad meeste särgid öisest vihmast, kuumutatuna tööpalavaist kehadest.

Neil külmil hommikuil, kui iga lihas karjub puhkust ja kuivi rõivaid, muutub minu läbiaknavaateline kujutus romantilisest „tuhavabrikust“. Näen veel mitmeid päevatõuse tuhamäel.

Viimaks mööduvad äikesööd. Töötame tuulevaikus ja pimeduses sõnaaht-
raina. Kaugel silmapiiril säravad naabervabriku tuhamäe tuled. Töölislasulaist kuuldu löötpillimängu ja viinakõrdest röökivat laulu — tööline lõbutseb, eile oli ju palgapäev.

Päevad lähevad minu puhates või tehes jalutuskäike metsa, kus punetavad esimesed varaküpsed maasikad.

Paar nädalat on möödunud, kui ühel õhtupoolikul saan kirja.

„Tule kindlasti, kohtad siis kõigi oma noorema ea sõpradega. Loodan, et lõbu peaks laialt olema, igatahes kingadel olgu tuliueed tallad all, muidu tantsid hommikul palja jalu.“ Nii kirjutab mulle porisõjakaaslane ja vitsavend, kellega veetsin poisikesesüved, minnes üheskoos läbi paksust ja vedelast.

Nüüd läheb sõber leeri ja tuleb meelde kord töötusega kinnitatud lubadus — tulla teineteise leeripeole, pulma-



„Olge lahked, aga ärge ära määrige.“

peole või peiedele kas või teisest maailma otsast. Kiri näpus, astun teise tupp.

„Poisid, homme teen lõpparve. Näete, onu kutsus Austraaliasse õlivabriku direktoriks, minul ju kogemusrikas töölisepõlv seljataga.“

„Kas said kümnikult peapesu?“ küsib tallinlane, kuna teised rahulikult kaarte edasi laovad.

Minu sõnadele ei omistata tähelepanu, sest iga mees siin ähvardab vähemalt kolm korda päevas lõpparvet võtta. Sletan asja tõsise ilmega. Nüüd ajavad kõik suu lahti.

„Mis sa ütlesid?“

„Ara lorise!“

„Narriks pead või?“

„Kus sul veel parem on?“

Ei ole ma eluilmas leidnud paremat tööpaika ega vahvamaid korterikaaslasi kui siin, aga vaadake, lubadus! Pealegi suvel keskpaik käes, millal pikad päevad otsekui loodud matkamiseks. Saadagu aru, olen ju noor, vaja enne silmaringi laiendada, kui hakkan juuri alla võtma.

„Kahju, et see minu võimupiirides ei ole,“ ohkab pealinlane. „Ei laseks sind kuhugi — oleme ju hästi läbi saanud.“

Päev kaldub õhtusse. Vaguniaknast paistavad kaugusse kaduvad vabrikutorid ja tuhamäe terasehitused.

IIN MIEMORIAM



LEN nõnda harjunud sellega, kuidas sammud lippavad tuulehoona trepist üles ja uksekell kiljatab kärsitust rõõmust. Tean, et see on Mirjam. Kutsun teda mõnikord kiuslikult ka Mirriks, aga see talle ei meeldi ja siis tahab ta mulle läbi naeru pahane olla. Tahab nii väga kuri olla, et pigistab käed rusikasse ja tema sõrmenukid muutuvad veretult valgeks. Aga ta ei saa, ja siis me naerame koos selle üle, miks Mirjam ei taha Mirr olla.

Mirjamil oli ju alles sügisel kass nimega — Mirr, vesihalli ja udupehme karvaga ja valgete varvastega. „Nii ilus nagu pilt!“ hõiskas Mirjam kassipoja ees põrandal kükitades, lõug põlvedel ja käed kallistavalt ümber oma paljaste sääрте, endal silmad rõõmust üle voolamas. Aga ühel lehelangemisest kirendaval päeval lõi tuul Mirri peadpidi kõõgikuks vahele. Matsime ta Mirjami õunapuule alla aina astrite ning juba teist puhku õitsevate rooside keskele. Mirjam pühkis ta nina verest puhtaks, aga karvu kõrvade ümber ta ei saanud ega saanudki korralikult siledaks.

Jah, sellepärast ei tahagi Mirjam, et teda Mirriks hüüan. Ta kardab, et kord võib tuulehoog temagi poolelt jooksumammult ukse vahele lüüa. Aga Mirjam ei tahaks minna niiviisi hauda — juuksed pea ümber turris ja upsakas ninanööp paistes nagu mõnikord talvise nohu puhul.

Nüüd talvel tuleb Mirjam õhetavana külmast, hüppab ahju kõrvale toolile, peidab jalad kahara seeliku alla ja surub end usaldavalt vastu kuuma seinale. Ja tõttab kohe seletama, et nüüd ta hakkab papilt kasukat nuruma, päris valgetest lambanahkadest kohe! Siis ta läheks läbi tuisuste tänavate kooli nagu pehme lumekäkk! „Kas tead, kui tor-re

asi on raha?!“ hõiskab ta teine kord, endal silmad lausa elavas tules. „Tead! Kui mul oleks nii palju raha, et ei teaksi ise enam, mis sellega teha, siis ma ostaksin enesele lennuki, õpiksin lenduriks ja lendaksin, lendaksin!..“ Mirjam laotab käed laiali, tõuseb kikivarvule, süda müdiseb pinguli kleidi all nähtavalt nagu väike mootor, ja ei puudu palju, et ta praegu lendaks välja mu aknast. „Kas sina ei tahaks, et sul oleks nii palju raha?“ Ei, mina ei tahaks. Minu õnn on teissugune. „Ei mina tea, mis inimeseloom sina küll oled!“ ohkab Mirjam. Kui ma seda isegi teaksin! Aga nüüd on Mirjam vihane, sasib mu juukseid, on põlvili laual ja tema hambad seisavad kurjalt naerul huulte taga, kui ta sisistab: „Sina! S-ina!“

Mirjamil on alati käed-jalad hullamist ja jooksu täis. Aga kui papi aru saada ei taha (just ei taha, arvab Mirjam), et tal kõik koolitöö homseks tehtud on ja et täna on kinos viimast päeva imekäre pilt, kus nii tore uluda oleks, siis tuleb Mirjam väikese tõnniga. Tuleb vaikselt, ainult helistab kauem, istub otse minu vastu toolile ja ütleb, et tema ei kõnele enam kellegagi. Mitte kellegagi, isegi minuga mitte. „Kuuled!“ nuuskatab ta kurjalt ja mudib peos taskurätikut. Lohutan siis Mirjamit, et tal pole nüüd tarvis sentigi šokolaadirahast raiasata: tõnnida võib ta ju ka siin minu juures. Ja kui taskurätik märg on, ma võin anda uue. Aga Mirjam solvub ja pöörab selja. Muidugi, mina naeran nüüd, nagu ikka, ja siis otsustab Mirjam järevalt, et mehed on õelad, mina eriti. Ütleb, et mina minevat peale surma põrgusse — leivalõikajaks. Aga mina protesteerin, et kuule Mirjam, mehed pole sugugi õelamad kui naised, või kui on, siis ainult suurest armastusest. Teevad haiget ainult mõne väikese sõnakesega ja enesel on sellest kõige meeletumalt valu. Mirjam ei saa sellest sugugi aru, sest teda pole veel keegi õelalt armastanud, kuigi ta tahaks, et keegi teda nõn-

da valusalt armastaks, et hingatagi ei saaks.

Mirjam nuuksub enese kuivaks, vaikselt ja väsinuks. Siis meenub talle midagi, kiljatab: „Issand!“ ja on juba värtnana lennus. Jutustab veel nagu sütel, et ta olevat koolist saanud endale kolm prussakat. Koolist?! Kellelgi teisel nende klassis ei olevat, aga ühel tüdrukul maal olevat, see siis toonud talle. „Tead sa, prussakaid taltsutatakse, õpetatakse kukevõitlust pidama. Tuled sa vaatama?“ õhetab Mirjam veel nutust tursunud silmi seletada. Ei, mina ei lähe praegu. Taltsutagu enne need metslased, küllap siis tulen.

Niisugune on Mirjam — nagu elav tulesäde. Ja tulega ei tohi mängida.



E NÜÜD pole Mirjam enam kolm päeva siin käinud. Mirjam on pahane ja küll vist õnnetuigi. See juhtus nii, et ta tuli just siis, kui lugesin Ene kirja. Kirja vahelt oli pilt lauale pudenenud. Ene istus seal sanatooriumi ootesaalis lõunapoolse akna ees laua juures, mis oli päikesest üle ujutatud. Ene näis naeratavat, leebelt nagu varjus ja süles oli tal väike valgest villast kassike.

Mirjam tuli oma abitud tütarlapselike vilistades. Ta nägu nõrgus naeratusest ning enesega rahulolust kuivaks, kui nägi mind tõsisena kummargil üle laua. „Kes see on?“ märkas Mirjam pilti. Ja enne kui suuutsin takistada, oli pilt Mirjami käes. Mirjam vaatas, pööras pildi ümber ja luges tagaküljele kirjutatud ridu. Asetas siis pildi lauale tagasi, ent kummuli, et lugegu kõik teisedki. Vaatas mind igavikpika pilguga ja läks. Uksesti astus ta aeglaselt, nagu väsinult, aga trepist alla ta juba jooksis, otsegu nutu eest põgenedes. Pidin tahtmatult muiutama. Mirjam!

Täna kohtasin teda tänaval. Muidu nii häbematult uhjas barett oli kurvalt sorakil ja valla valgunud juuksekaht oli täis peent tuisklund. Teretasime väga vaikselt.

Jah, nii ongi parem, kõige parem! On raske taluda teise naeru, kui ise jagad

kellegagi muret ja tühje hetki. Nüüd tundub tuba küll veidi külmem olevat, aga Ene tuleb nüüd julgemini minu juurde ja keegi ei katsu praegu lahutada käsi, mis lapsest saadik on harjunud ühte hoidma.

Mu lauasahtlis on palju kirju temalt, on pilte ja on koolivihikuid ning joonistuslehti. Sinna on lapsekäsi kirjutatud puhtaid suuri tähti, mis on nii lihtsed, nagu nende kirjutaja hingki. Siin pildil on kirju kari jõepervel ja jõgi on värvitud nii siniseks, nagu kannaks ta igatsusi maailma ühest äärest teiseni. Siin on tema lihavõttemune ja nukk . . . mis andsin talle vastu? Oma noa! ja siis ta muidugi löikas sõrme. Ütlesin vist mehelikult ning üleolevaltki, et nuga ikka ei ole naiste asi! Ja siin on kipunud palukaid, valgeid teokarpe ja kajakasulgi mererannast, koos leitud ja hoida lubatud.

Nendest pisiasjadest on aga küllalt suureks südamesoojaks ning vaikselt rõõmumumaks, mida mõnigi kord ängistustuul tuhana laiali kannab. Siis tulvab külma tormist merd mulle hingematvalt vastu nägu ja rinda ja ma tahaksin põgeneda Ene juure. Sest kõigest sellest virvendavad läbi mälestuskilud Ene, elurõõmsast ning tervest, kelle juures vahest ainult puna- ja kahvatushoogude vaheldumine oli põhjusetult sagedane.

Ma kordan eneses alatasa: „Sanatoorium! Sa-na-too-ri-um!“ See tuleb iga südametukse paratamatusega, on nagu pladisev silpidesadu, mis vaevab oma järelejätmatusega. Ja mulle näib, nagu loeksin süütule ette surmaotsust. Sellepärast, et ta tahtis — elada.

„Olen ükski nagu külm kivi teeveerse hanges, kust ometi nii paljud oma elamistahtega ja naeruga mööda käivad,“ kirjutab Ene. „Tuisk vähkreb hangedes nagu haavatud hunt agoonias (näed, ikka, ikka pean mõtlema surmale!), kaevleb põõsastes, pureb eemal männikus puid ja krabistab külmade küüntega jäälilledes minu aknal. Iilid kannavad tuhkjat lund kahlakuti aknasse ja mina mattun selle alla — nii rusuvad on need hallvalged päevad! . . .“

Sina! Ütle, ütle, et varsti tuleb kevad ja päike puhkeb paistma! Sind ma suudan veel uskuda, iseennast mitte!“



PÄIKE koob päevakangad valgemaks ja pikemaks. Ööd sulavad ühes hangedega. Alled ja pargid sirutavad sünkmusti puutüvesid vastu helenevat taevast. Kõik ringutub elupingsusest ning tahtest ärgata.

Minul ei ole püsi ega rahu. Ma muutuvat iseäralikuks ja kahvatuks. Palavik olevat mu silmis, kärsitus igas liigutuses ja ma nägevat ajuti üksisilmi otsegu sadade kilomeetrite taha. Näengi, näengi, sest muidu ma ei taluks seda tühjust ja pimedust, mis on minu ümber. Nad ei tea, kuis müürid ja majad mind nüüd rõhuvad ja muserdavad. Päikese kustudes vajub õhtu ööks üle linna ja see pimedus on mulle raske hingata. Küsitakse, mis mul on? Mul on üsna vähe, ent nii palju. Kuid see kõik ähvardab kaduda. Seisan mõistatuslikus ängistuses ähvardava vaesuse ees, millele ma ei oska, ei julge nime anda.

Teen suuri ringe läbi reklaamikirevate tänavate. Satun kaugetele agulitesse ja küladele, kus ümbrus on lage kõrgemale nihkuvat taeva all. Sulanud mullakonarad on terevalmis käed kevadest. Hoovid lõhnavad mõrkjalt. Pajud tee veeres on paistnud päeval oma krobelised küürud soojaks. Teed viivad kõikjale, aeg voolab neid mööda mõõtmatusse kohiseva jõena. Ning kõikjal on Ene.

Ene — ta kirjutas jälle.

„Vaata! Vaata, kuidas lumi kaha-neb!“ seletan oma kiisule ja hoian tema nina vastu päikesest leiget ruutu. Aga tema ei taipa midagi — küll võiks ta õnnetu olla oma taipamatuse pärast, kui ta poleks elutust villast! mõtlen. Oled sa kunagi märganud, kui toredasti varblased laulavad?! Just — laulavad, nii kõlab see mulle sel kevadel. Nad kekslevad nii piduröömsalt akna all jalgteel ja hekil, et mul hakkavad varbad jooksulustist kihelema. Täna lendas üks, sulg nokas — küll vist pesamured käes. Mäletad, kui töid mulle ühel kevadel kuld-nokakasti. „See on sinu lindudele,“ ütlesid, „aga sulle ei ole mul midagi varjuks pakkuda!“ Mina lepin väga vähesega. „Isegi südamega?“ Muidugi!

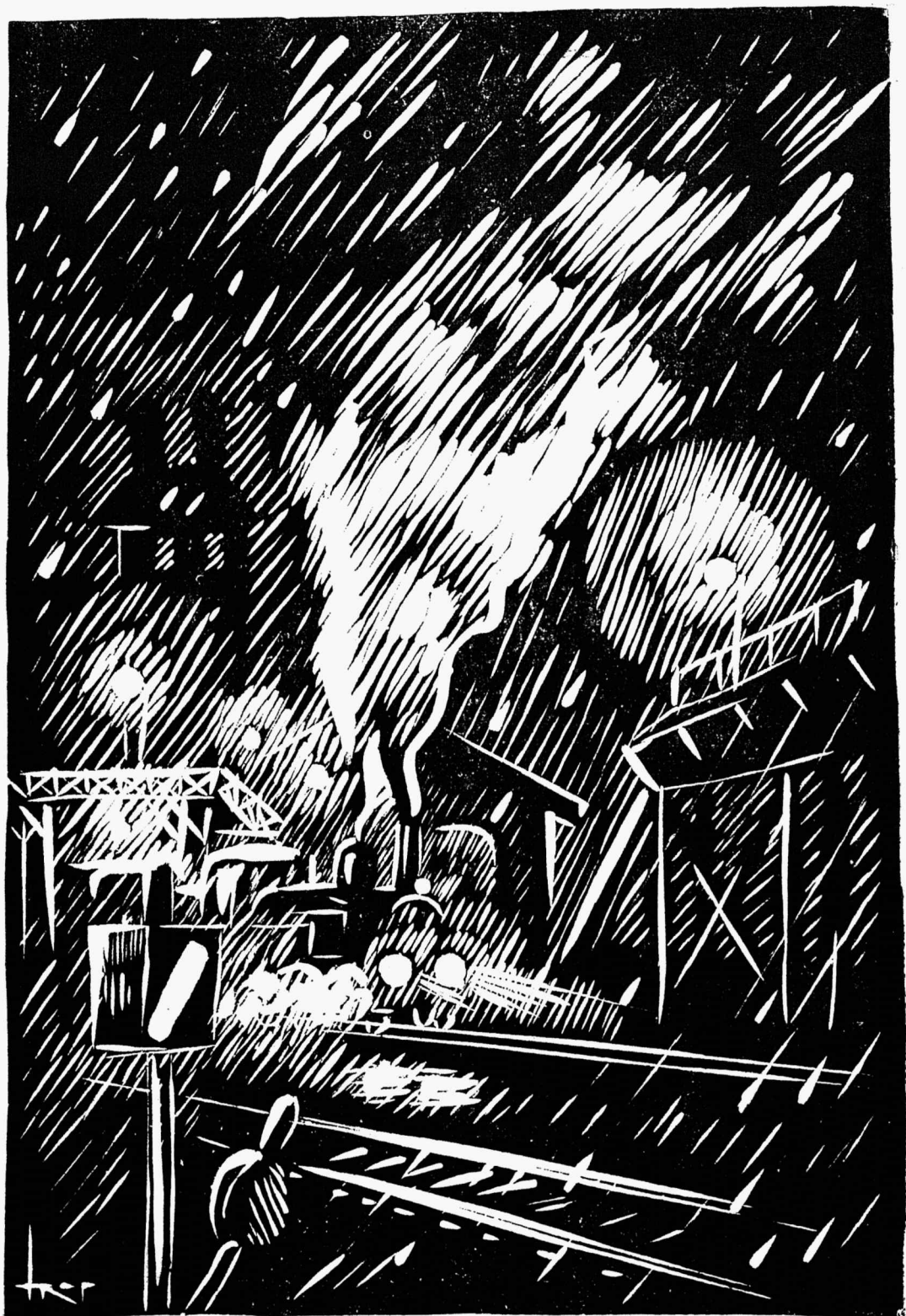
Jah, päike paistab! Lumi sulab, aga mina tahaksin kasvõi päikesele appi minna, et ta rutemini hangede südameni jõuaks ja selle läbi pistaks oma tulinoolega. Ma istun nõnda väikesena ja oma meelest armetuna akna all ja kujutlen, et olen printsess muinasjutust. Olen van-gis lumes ja talvetuisus. Nüüd tuleb helendav päikeserüütel, et mind oma käe-kõrval ära viia — ellu, ellu!

Julge kevadtuul hingab vastu ruute. Ja mina olen kärsitu, rahutu ja kannatamatu. Süda tahaks vahel nagu joosta hilinemishirmus ja hingata ei jõua nii-palju kui tahaks.

Tead ju, et minu tuba on suure ooteruumi kõrval, kus on valge laud, korvmööbel ja raamatukapp? Ja küllap vist mäletad, et ukse kohal on kell nagu mõnes maapoes, mis oma ootamatu kirinaga ehmatab tuleja araks. Oi, ma ei võinud kuulda seda tärtsatavat kõrinat viimaseil päevil. See oli hirmus, nagu oleks keegi minu südame eluluugi taga avamist nõudnud ja siis viskunuks nagu talvist külmauha mu rinda. See oli nii ängistav, et kõhahoog raputas mu mõnikord kummargile lauale või näoli patja. Rind kis-kus siis otsegu krambis kokku, ihu üleni kuumades nõrkusehoogudes. Mõnikord ukse kiljatades surusin pea padja alla ja — värisesin... Kohutav, see helises ka siis, kui üks ülemiselt korralt ära viidi. Me teame kõik, et ta oli surnud, kuigi salatakse. Ta vist ise tegi enesele midagi.

Aga täna ma ei suutnud enam. Teadsin, et kedagi pole all ooteruumis, ei ühte lehelugejatki. Koridoris ühe ukse kõrval oli põrandahari. Võtsin selle ja läksin ooteruumi, Lõin mitu ja mitu väsitavat korda, enne kui midagi mur-dus ja kell raksatas mu jalge ette põrandale. Ma olin selle elava kiusaja tapnud, kes mind õrritas, kui kellelegi külaline tuli ja mulle ei tulnud keegi. Ootasin ja ootasin, hoidsin südant kõvasti-kõvasti, et ta mu sõrmede vahelt hapra nõuna puruks ei kukuks. Mõnikord... mõni-kord see kell irtitas...

Olin samas nõrkemas, aga mind püüti kinni ja talutati voodisse. Pahan-datigi vargsi, aga kella enam üles ei pandud. Olen praegu siin üksi, päike loojub nii sinul kui minul praegu. Sinul ja minul! Mul on nõnda kerge ja hea olla, nagu äiutaks ema mind oma varjavas rüpes.“



Mart Port

„Ärasõit!”



LEME Mirjamiga jälle sõbrad. Õieti leppis ju tema, sest minul ei olnud millegi üle pahane ega süüdi olla ega leppida. Ta on veidi muutunudki, vähekesese tagasihoidlikumaks. Tema silmad ei ole enam nii lapsiksinised, neisse on tulnud sügavust ja varju. Aga tembud on tal samad!

Praegu kahutab alles hommikuti, temal on aga juba rannakostüüm suveks valmis ja ta jookseb seda mulle näitama. Muidugi niisama, see paarkümmend meetrit majavahet! Lippab, kõhnad käed lennus, ise armetu nagu sulitu lind. Lõhub uksekella ja seisab siis lävel nagu kurg ühel jalal, sest tänavakivid on paljastele varvastele alles külmad. Ronib siis ahjukappi ja ütleb, et on küll häbi — natukene, kui küsin, et kas on. Muidugi, peaks olema — vaadaku peeglist! Aga siis tuleb keegi ja Mirjam põgeneb minu kirjutuslaua alla, kägardub sinna lausa sõrmkübara suuruseks ning hoiab mu põlvedest uppujana kinni. Kui too keegi on läinud, tuleb Mirjam välja ja ütleb, et laua all mitte ei olnud häbi ja tema tahaks kangesti alati siia laua alla tulla, kui häbi on. Minul pole selle vastu midagi.

Nojah, kiidan Mirjami kostüümi. Need harvad karikakrad kruuskollasel põhjal ja sinivalged paelad ning ääristused meeldivad tõesti. „Eks ole?!“ õnnitseb Mirjam. Upitan ta oma palitusse ja saadan minema, aga uksele pöördub Mirjam, viskab mulle palitu sülle ning on läinud. Ainult lendavad sammud jäävad veel hetkeks trepikotta.

Ta on siiski meeldiv plika oma suvevõikollase juukseparmaga ja elurõõmuga, ent nii naermaajavalt lapsemeelne oma vaevalt 14 aastaga!

Kirjutame Enega õige sagedasti. See on nagu huvitav mäng: alati peab kiri teel olema või peab seda teine kirjutama või parajasti saama. Päevad lähevad ootamiseõhinas ja Ene ütleb, et ma kannan teda suvele tõtates vastu. Sest Ene tahab koju, saabki vahest, sest kodus on metsad ümberringi, nõmm lõhnab ligidal ja õhk on vaigune. Saab koraks minna, ravitsejagi lubatavat kaasa. See tähendab Enele nii palju.

„Läksin täna üksi välja trepile. Päike paistis lausa ekstaasis. Aiaäärsed lumeriismed kilgendasid märjalt, nii et silmadel oli valus. Oleksin tahtnud hõisata, nii hirmus õnnis tunne oli seista nõnda näoga vastu elavat valgust. Istusin trepile, nagu oleksin sülle komistanud sellele kevadpäevale. Vana Joonat, majahoidja, küürutas ka minu kõrvale ja laskis päikest pealaele, mis läigib tal nagu järv luitunud rookallaste vahel. Ta on nii tore vanamees! Talvel oli tal kolm tihast toas, poolkülmanult oli ta nad korjanud jalgteelt. Ta räägib kõigiga nii leebelt nagu iseoma lastega. Surmgi vist häbeneks tema ees ja sellepärast mul on alati nii hea tunne, kui vana Joonat kuskilt nähtavale ilmub.

Mul läheb juba palju paremini. Siiani ma ei uskunud, aga nüüd usun, usun! Ja on nii julge ja kindel uskuda, ainult peab, ja siis paneks nagu pea kellegi hellarüppe. Aga — nüüd toas on nii umbes. Istun elu varjus ja kõik voolab ja voolab minust mööda, teadmatusest teadmatusse. Olen nagu laps, kes näeb otsatuid rikkusi, aga ei saa midagi haarata oma ihkavasse pihku ja mõru nutuvõru tekib suu ümber.

Vaatlen oma kõhnu käsi. Nad on nii valged, peaaegu läbipaistvad, nii et mul hakkab neist ja lõpuks ka iseenesest otsata hale. Suudlen sõrmi, mis on mulle võõrad, nagu ei olekski nad mu omad. Aga need haprad keldriväädid on vastikud. Nad pole soojad ega elujõulised. Võtan kinni tooli seljatoest, nii kõvasti, et valus on ja see valu looritab hetkeks silmi. Nii kõvasti, nagu hoiaksin midagi kallist ja kaduvat. Mäletad, sina, kord ütlesid mulle — oli hilissuve leebelt soe pühapäev, veidi põuane, kuiv, nagu eile oleks see olnud: „Sinu käed, Ene, on nii soojad, nagu suurest armastusest!“ Nüüd näib mulle, nagu ei suudaks ma enam oma käsi soojaks armastada ja — ma olen vaene“

Ei, Ene, see pole nii. Usku peab olema, nagu isegi ütled. Kirjadki, mis tulevad Ene käest, on nii südamesoojad, et mured tõusevad nendest lendu, nagu külmanud linde usun tõusvat tema käest elavaks, et lennata, lennata ja lennata! nagu ihkab vallatu Mirjam. Aga Mirjam on selle vist juba unustanud.



KEVAD on! Tahaksin seda hüüda kõigile! Ja siis sosistada: „Kevad on!“ Kõik puhkes pärast vihma. Päike on haudunud mähkjatest kestadest väikesed lehetibud, millest pihk saab täis nagu rudisevast rohihaljast lumest. Ja mina ise puhken ning pungun kaasa kõige selle voogava valguse ja eluga, mis lainetab vastu maad ja taevast...

Siin ei olegi enam haigeid. Kõikide nooremate silmad on otsegu palavikus, ahned ja kihkvel. Ainsa lõikleva päevaga tahaks elada ära ülejäänud elu. Pillata tahaks!

Kevad kõlab vastu nagu kõrge tempel. Rongid kumisevad kaugel läbi öö ja ma ei saa magada. Vahin ööle näkku. Ihkaksin lahkuda sellest kahvatust, kes

lamab voodis vaiba all, pea raskelt külmal padjal. Aga ei, siiski on sellega nii palju rõõme ja mälestushebedeid seotud...

Ene.

Ene kirjutas nii. Aga nüüd ta ei kirjuta enam. Eile tuli tema viimne kiri: „... mingu sul hästi! Tunnen, et põlen kui kiirgav komeet. Väsinud olen, väsinud!.. Sina! Vaata, päike paistab veel, aga õhtu on tulemas... Sa oled mulle igal aastal toonud jõulukuuse, igal aastal. Küünlad... kirik... lumine ja tähine õhtu... Too veelgi igal aastal, kodukuusikust. Too säravana hanges hauale, kus mul hakkab siis nii soe, soe...“

Tuli viimne kiri ja ümbrik mustas raamis nagu külm kivi. Pidin selle põletama, ainult kirja peitsin põuetaskusse. Olin kartnud seda kogu aja, alles nüüd meenusid vaevavad eelaimused selgesti ja nende raske laviin rusus mu esialgu tui-

maks, nii et ma esialgu täit tõtkki selgesti ei taibanud ega osanud kaaluda.

„Miks, miks?“ põles küsimus suul ja käed tõmbusid rusikasse kogu maailma, kõige õeluse ja elu hävitamise vastu. Läksin välja tänavale ja kui ärkasin, olin põldude taga metsa ääres. Maailm oli hall ja lame. Päike näis otse kesktaevast ära minevat, ainult tema lahkuvad jalajäljed helendasid veel. Tema pilk oli ära pöördunud. Ma ei kuulnud midagi, kohisev vaikus rõhus mind. Võtsin kirja, aga ma nägin vaid musta paberit, kust pikkamisi hakkasid üksikud sõnad valendama. „Sina! . . .“

Maailm taandus nagu koiliblikaks, kes tiivad kõrvetanud. Loetavad sõnad kandsid mind kaugele läbi valuleva mahajäetuse.

Oli õhtu. Taeva punane palavik põletas silmi. Ene lahkus minu juurest siis, kui läks päike. Metsade tagant ääsitati taevast. Ene läks, kohe ning leige muld hingas tema õhkkergeid jälgi, kogu õhtu oli ainult tema äraminek. Läbi metsa viipasid tema käed ja minu juuksed tundsid paitust. Siiani olime käinud koos ja kõrvu. Nüüd jäi ainult tema vari, mille järele seada samme. Ja see vari ei tohi lahkuda, sest siis poleks enam midagi.

Võõrad sammud kajasid raskelt minu jälgedes. Vaatasin taha — kedagi ei olnud. Minu oma sammud kandsid kive jalus. Tänavate ammuli suud olid haigutuseks valla, taevas selle üle otsegu hiiglase õhetav kurgulagi.

Keegi pistis oma käe mulle kaenla alla ja mudis käsivart. Mirjam! Mirjam ei tea, polegi tarvis teada. Ei mõistaks, kuigi see oli Ene, Ene! . . .

Mirjam on jälle elevel — ta on tulnud spordivõistlusest. Müksab korraks peaga õlga: „Tead, kuidas mulle sportlased meeldivad! Hullupööra! Käed, rind: nii!“ ajab Mirjam kitsa rinna õieli, suu endal pungil õhku täis, käed nagu ahvipojal rangis kõrval. Ta astub vetruval kõnnakul oma mustpunastel sportkingadel — kannab juba mitu nädalat. Vist ütlen: „Meeldivad!“ — „Ja-ah! Kuidas nad võivad kallistada — nii et kondid ragisevad!“ igatseb Mirjam ja vaatab mind õrritavalt. Miks ta ometi räägib nii, kui mul valu muserdab südant! . . .

„Tahtsid sa midagi ütelda?“ küsib Mirjam, kui jõuame tema maja ette,

minu omani jääb veel paarkümmend rasket sammu. „Ei — midagi . . . Aga siiski, Mirjam,“ ütlen ja võtan tema ahtad õlad tugevasti pihku. Vaatan õhtusesse taevasse tema silmis, mis on mulle täiesti võõrad. Näen ainult Enet. „Siiski tahaksin, et võiksid minu maha matta. nagu matsime mullu Mirri, aina astrite ja teist puhku õitsevate roosidē vahele. Praegu, Mirjam, sest tahaksin üksi olla, üksi!“ Mirjami silmis on hirmu ja segadust. „Aga . . . praegu ei ole veel astreid! Ja nii suurt hauda . . .“ Ah ei ole astreid? Jah, praegu on vist kevad. Siis küll peab ootama, kui praegu astrid ei õitse.

Mirjam avab ukse, seisatub. Tema vaade on pikk ja mõtlik. Siis prahvatab uks kinni. Trepp kannab kiired sammud üles.

Hämar trepikoda paneb mu pea ringi käima. Trepist saaks ainult viis hüpet, aga täna ta kasvab ja kasvab. Imelik, miks on nii punaselt pime. Silmad on otsegu kuumas tuhas.

Siin on uks. Kell kõriseb kuskil, vist otsata kaugel. Tüütav ja võõras on see. Ükskõik, ükskõik! soigub süda.

Ah uks on lahti?! Olen vist kaua oodanud poolunes. Olen koju tulnud. Koju?

Oli öö. Või oli neid mitu.

Praegu on väljas hele päev. Õhk on aga jahe ja halvavalt röske. Tahaksin unustada, unustada, u-nus-tada! eilse päeva ja teha kõik olematuks. Kõik annaksin selle eest. Aga pole midagi anda, elud ei maksa ju midagi.

Seisan nagu laps, kelle lelu on ainast hoolimatust jalahoobist purustatud, ainult hunnik liiva on lossi asemel ja varsti tasandab tuul ja vihm sellegi.

Eluargus Enele ei meeldinud.

Päike paistab . . . päike paistab — tuiskab süda.

Kodukopli taga rohetaval kuusikuserval on vist palju kannikesi. Või polegi enam? Enele meeldisid kannikesed. Homme näen teda. Aga sireleid on vist. Kodus värava kõrval kindlasti. Kunagi otsisime sealt õnne. Viin talle sireleid.

Päikest on täna nõnda palju, et on raske. Laud on täis ja nõriseb põrandalegi.

Mõni janune pilv on taevas, valge ja tühi. Lausa valus vaadata.



Hr. Jaan Sutt — 60-aastane

14. veebruaril s. a. pühitses meie koolide võimlemisõpetaja hr. J. Sutt oma 60-aasta sünnipäeva.

Selle elutee tähelepanuvääriva tähiseni jõudmisega valmistas lgp. sünnipäevalaps enamikule õpilaskonnast tõsise üllatuse — keegi ei võinud aimatagi, et tema juba kuuekümmene nii ligidal on. Seda kuulates aga tahtnuksid vaadata, et kas tõesti hr. Sutt'is on siis juba midagi nii vanamehelikku, mida oleme harjunud kujutlema ühenduses selle väärrika arvuga. Ent varsti tulebki hr. J. Sutt tundi ja kui muidu kõneldakse keskeast ülejõudnute juubelitel nooruslikkusest, siis praegu tundub see nooruslikkus ilma kõnedetagi loomulik, võõrastav on ainult see 60. Kiiresti ja nõtkelt näidatakse võimlemisrühmale ette harjutused ja samm on päris isekalt teraskindel ja rühikas.

Ainult hõbedat on tulnud juustesse. Ja meenub ainus kord, kus hr. J. Sutt näis vanana — see oli siis, kui ta klassijuhatajana saatis ellu gümnaasiumi viimase lennu. Tema lahkumiskõnes oli liigutavat isalikkust ja soojust, nagu saatnuks ta igas üksikus noores elluastujas oma poega pikale teele, nagu andnuks ta enesest ära mitme aasta vaeva ja hoolet. Aga see on juba pedagoogi saatuseks, et ta peab lahkuma oma kasvandikest just siis, kui need on kujunemas küpsedeks isikuteks.

Hr. J. Sutt'i kutseks on hoolitseda, et noorte tervet vaimu kannaks terve keha. Soovime selleks talle jõudu ja veel palju rõõmsaid päevi nii isiklikus elus kui ka meie valges majas.

„lil'i" toimetuse ja Õpilasingi



AIN AINSAAR

KES KE

KÜLMAPÜHAD — sellest rääkisid isegi varb-
lased. Hommikul sirutad käe tekihunniku
alt raadionupu järele ja ohkad rinna
rest tühjaks, kui kuuled, et — 28° C või enam-
gi selget pakast. Keerad „krapi“ kinni ja ma-
gad kergendatult edasi.

Aga kui kaua sa hing ikka magad, tuleks
üles tõusta ja puhata; ja kui külm järele annab,
võiks suusatama minna. Aga tuba on pakast
täis ja jäälilled matavad akent. Kõheled — tõu-
seks ikka üles. Aga voodiski kipub külm var-
baid purema. Puud on küll juba ahju juurde va-
ruks toodud, aga kuidas sa tõused, kui ihukar-
vad hakkavad seljas pilli ajama. Hingad laia
suuga, et kas on auru näha. On — nagu paravos-
sist viskab tossu vastu lage. Lõpuks keerad te-
kid ümber ihu kokku, kargad ahvikiirusel ahju
manu ja — tuli ahju. Oi seda soojakest, istud
nagu kuuma pudrupoti kõrval! Roniks kasvõi
ahjule, aga moodsad ahjud on nii päratu kõr-
ged, et ots on laes kinni. Ei julge, pealegi kus
just eile oli lehes, et see või teine oli ahju
otsast alla kukkunud ja taevatee jalgade alla
võtnud.

Nojah, lõpuks mähid pea salli, tõmbad läki
sellele otsa ja lähed vaatama, mis muu risti-
rahvas teeb. Üks kamraad kaebab, et olevat
käe välja maganud, teine töötab, et kui homme
ka edasi kröbistab ja klassitöö ära jääb — au-
sõna, pühapäeval läheb kirikusse. Kolmas
magab, läki üle näo, palit seljas, kalossid jalas,
pea kohal laes jääpurikad. Neljandat pole kodus,
see on läinud suusatama, viies bridži mängima.
Muidugi lööd ka sekka. Mis niiviisi viga elada.
Ainult närvid võtab läbi, täiesti läbi. Sassis
nagu kera okastraati. Muudkui vahi kraadi-
klaasi, et kas lööb ilm vedelaks või on Issand
meiega. Järgmisel päeval on muidugi kool,
külma pool kraadi alla normi. Ilm on „kuum“,
pead minema. Lähed ja kirud, nina „kuuma-
varjuks“ krae vahel.

Kardad, et küsitakse, kardad nii väga, et
arvad kuulvat oma nime nii mesimagusasti
hüütavat. Lähed ette, näost punane, silmad
maas, peod higised — nagu lastud hädavares.
Õpetaja teeb silmad, kakoi — alustassid. Ega
ta ju kutsunud! Aga, olge lahked, palun väga!
Ja muidugi vahel, „pitsis“! Elu on ilus, aga

Olüppin dukeest

M. Porfi fotod eksamieelsest unenäost

saatus nõogib, arvad ise. Teised lööbivad. Hea meel muidugi — vat kus seltsimehed. Aga eks ütle rahvasuugi:

„Kes koolipoisi elukest ka natukene teab, see vangipõlve piinaga ta kohe kõrvu seab.“

Olgu kuidas sellega on, aga rahulikum oleks elu küll nende pakasepühadeta, poleks seda „hinge närvöörimist“, mis nüüd.

Juhtub tänaval kaks sõpra kokku.

„Noh, mis uudist?“

„Kipperer Jaak, tead...“

„Ah, mis Kipperer Jaagust! Ütle, kas on homme külmapühad või ei ole?“

Ja kodus tõmbavad kaardipakist kahtekümend ühte — on või ei ole?

Veel üks paha asi on see, et koos koolitööga kipuvad ka peod ära jääma, peaks neid aga seevastu hoopis rohkem korraldama. Koolilapsed saaksid aega viita ja koolid hoiaksid küttematerjali arvel kokku kenakesi summasid, sest kus pidu, seal on ikka kuumust ja higistamist üleliia. Käib päris vihusauna ette, nagu peospetsid tõendavad.

Tüdrukud käivad kapuutsidega, ei tunne enam tuttavaidki ära, keda sa teretat või keda mitte. Pärast muidugi komplikatsioonid, seleta ja diplomaaditse. Räägitakse, kojameheid võtnud oma vanamehe šotiruudulised püksid, tõmmanud torudel siuh-siuh otsad maha ja kaks kapuutsi käes. Üks endale, teine tütrele. Mõnel on sukk või sall peas — ei tunne hästi manufaktuuri.

„Aga olid õndsad ajad!“ ohkad praegu. Päike paistab juba kuklasse ja sein on valgusest meelaiguline. Ja juba hakkab kiskuma välja päikesepaistesse, kuigi külm krabistab veel nina kallal.

Tindipott on „veevlianium“ põrgu väravas, mitte ei taha vaadata. Eksamid tulevad meelde, kus selle palgehigi ja muiduvaeva ots.

Näed sihukesi unesid, et ajad iseennast leivalabidaga iaga ja hommikul paned kõige enne lipsu kaela, siis vesti särgile, kuue peale ja alles siis otsid ruumi pluusile.

Aga muidu — kevadele kisub. Hea seegi!



Miks ja milleks?

*Miks sa ikka kaksipidi mõtled?
Miks sa otsid paremat ja tõtled,
kui su ees on rikkad söödamaad?*

*Tahad pühaks teha soodomat,
siis sa üksi seistes ole julge,
et su sõna läbi aja kulgeks!*

*Ära vali jumalatuid oma pilkeks —
koeraklähv jääb ikka tühjaks kilkeks!
Kes sa oled, püüa jääda selleks!*

*Miks sa ikka pärid: Miks? ja Milleks?
Kaal on vale, mitte vaetav tõde.
Püüa elu lembi nagu veli õde!*

Rahutus

*Kõik majad vaibunud on sootuks unne
ja häzmaõisi kannavad alleed.*

*End nagu muinasjutus üksi tunned:
kus oled, kuhu kutsuvad need teed?*

*Sul iga mõte irdub teisest mõttest,
kui lumekarda murdub jalge all,
ja nõutu samm saab eksikäinud tõttest
ning lausa tunned — sinu laup on hall.*

*Siis usaldades õnnis-raskelt toetad
öö ohka seinu vastu külmad peod.*

*Kild killu järel taha hange poetad
kõik mõzras mõtted, eksitehtud teod.*

*Nii rahutuse tihti tallad lumme —
las' karjub üksi iga tuiskund jälg!
Sa tead, et ees on homse järel homme
ja sul on õnne järgi ihk ja nälg.*

Eino Pillikse

Öölaul

Läbi suveöö leina,
üle kastese heina
kõlab vaikselt öölaul
kaugele.

Manab igatsust hinge,
nukrust, unistusringe,
meelitab pisaraid
laulele.

Helju, suveöö heli,
nukkerleebe mu veli,
kanna mu unelus
kaugele

üle kastese heina,
läbi suveöö leina!
Sunni mu igatsus
raugele.



Ilmar Varep

Nii ma eläs

Viil ma elä tühjä peoga,
oma väikse tüü ja teoga
ihka maad!

Nigu oras algab eoga,
nii ma teeni egä teoga
lappi maad.

Mõtsaveeren väikü maja
taren laste naarukaja —
nii ma eläs.

Tüüd ma rühmäs kogu aja,
ike oma vaeva najal
minä eläs.

Haris mulda terve päevä,
mõistuse ja ihuväegä
tapas tüüd.

Joba hällüst saati väegä
liidun ole maa ja mäegä,
velles tüü.

Jobene mul hirnus tallin,
rammun, karvan susihallin —
tuul kui jooses!

Oles naene, armas, kallis,
nink mu väikse latselalli
engli oles.

Χui sis ütškõrd vanalt kooles,
saadas viimse pilgu soole,
põllu kos.

Χonksun käega annas hoole
oma turjan poja huulde —
kooles sis.

TÖÖRAHVUSILUS

Luuletaja Juhan Liiv on ütelnud, et kui inimesel enam kedagi ei ole, kui ta kõik on kaotanud, siis valigu töö. Töö igapäevases tähenduses märgitseb leivateenimist kui moodust, mille kaudu muretsetakse kõik vajaline füüsiliseks äraelamiseks. Siin pole tähtis, kas töö on vaimne või füüsiline, töötajale on mõõduandev vaid töötasu suurus, mille eest siis tavaliselt püütakse võimalikult vähem tööd teha. Teiselt poolt peab töö aga olema igale inimesele vajaduseks, selleks, mis annab talle elurõõmu ja hoiab sirge tema vaimse mina. Siin peaks töö vastama juba töötaja huvidele, nii et ta oleks vaimse vajaduse rahuldamine, mitte aga esmajoones nürimeelne rahatteenimine.

Seepärast peaks tööala valik olema valija võimete kohaselt indiviidi kõige isiklikum asi, millega pealesundimine kõrvalt oleks juba kallaletung inimese vabadusele. Kui kõrgemat haridust taotlevate noorte siirdumine tööaladele on ometi kindlapiirilisel koordineeritud, siis on see siiski reaalelu seisukohalt õigustatud, sest üleproduktioon ühel alal laostaks kindlasti mitmete elusaatused, teisel tuleks aga puudus vastava eriharidusega isikutest. Selle all kannataks riik ja ühiskond. Kõik see rõhutab omakorda sedagi, et keskpäraste võimetega ja kutsumuslike erihuvidega isikud kutsevalikul ülikoolikünnisel eelkõige arvestaksid töökonjunktuuri ühel kui teisel alal ja toimiksid puhtmajanduslikkude kalkulatsioonide alusel. Sest töötaja inimene oma huvialal on kindlasti õnnetu ja enam laostumisohtu vaimset ja majanduslikult kui isik tööhuvi seisukohalt neutraalsel, ent hästi või vähemalt rahuldavalt tasuval alal. Viimasel on kahtlemata võimalik oma elujärge kindlustada, perekonda luua ja hea tahte juures küllaldaselt ka oma erihuve rahuldada, esimene aga paratamatult muutub pettumuste tõttu hingelt virildunud pessimistik ja jääb lahtise lehena tuule kanda.

Töötada vaimsel või füüsilisel alal peaks olema täiesti samaväärne, kuid tavaliselt kasvab eelarvamuste mets kahe tööväe vahel. Süüdi on peamiselt see, et elu paratamatult sunnib kalduma äärmusse nii füüsilisel kui vaimsel alal töötajaid. Pingutav keheline töö pika tööpäeva juures leivamure piitsa all nüristab paratamatult meeli ja võõrutab vaimsete huvide rahuldamisest. Vaimset töötajate elutemposse toob aga ühetoonilise rutiini juba spetsialiseerumise pinge, mis vaimsegi huviala teeb kitsaks, veel vähem jätab aega füüsiliseks tööks. Tänapäev kasvatab kahjuks liialt ühekülgseid inimesi, kes tihedas konkurentsi edu saavutamiseks peavad piinlikult kinni hoidma ühest kitsast tööalast. Inimese närvid on alatasa pingul võistluselektrist, üle-

tada tahtmisest. Tema vaimumaailmas kerkiavad elava mõttelennu asemel esile tehnilis-konstruktioonid, valemid, paragrahvid, mis on küll praktiliselt eksaktsed, ent ometi eluvõõrad ja viivad inimese kaugele elavast loodusest teadusliku tööotsingu labürindis. Ometi pole elu ja tõe valemis avaldatav. Ja kuigi seda tehtaks, siis kaotaks ta kõik oma veetluse ja inimese oleks ühe suure tühjustunnet sisendava pettumuse võrra rikkam.

Kahjuks loob selline elukorraldus masinataoliselt funktsioneerivaid inimesi, muudab ümber inimese vaba mina, mis sellisena muutub koormavaks inimesele iseeneseleigi. Kõik see, mis mahub ka mõiste alla „ajavähesus“ ei lase inimesil kujuneda harmoonilisteks ja lõhub nende vaimse ja füüsilise terviklikkuse ja tervise.

Sellise põhilisel väära, ent sageli tähelepandamatu elusuuna parandamiseks oleks tarvis süvendada ja realselt rakendada humanitaarset kasvatust kutsetööle spetsialiseerumise kõrval. Senisest enam rõhutamist ja süvendamist vajab noortele eluprobleemide kallal juurdleva filosoofia mõistetavaks tegemine, maailmavaatelite küsimuste valgustamine, sotsiaalse kasvatus ja tõsirahvuse arendamine. See looks avaramaid perspektiive ühiskondliku elu areenil orienteerumiseks ning kaaskodanike püüdluste mõistmiseks. Võib-olla taltuks siis igas isikus peituv huntinimene 100%-liselt loovaks jõuteguriks ühiskondlikus ja üldkasulikus töös.

Teiseks tähtsaks võimaluseks nende häirete teravuse kõrvaldamisel oleks arusaamisele jõudmine, et iga haritlane juba iseenda huvides püüaks lühematki aega teha füüsilist tööd. Suurimat vaimurikastumist ja igakülgset karastumist pakub kahtlemata töö maal taludes igale vaimsel alal töötavale inimesele. Sellise arusaamise laiendamine peaks olema lähema aja missiooniks nii rahva tervisliku seisundi kui ka propageeritava rahvustervikluse huvides. See on sama tähtis nagu rahvahariduse levitamine keheline töö tegijate hulgas. Linlane õpiks siis hindama ka maamehe loodusest olenevat ja loodusega küllaltki algeliselt seotud elu ja tema majanduslikke päevahuve. Seetõttu süveneks ühistunne kahe suure rahvaklassi, maa- ja linnaühiskonna vahel. Nii peaks saama endastmõistetavaks ka vaade tööle kui väga tähtsale ühiskondlikule ja riiklik-rahvuslikule nähtusele, mida oma isiklikus elus peab võtma väga suure vastutustundega nii tööandja kui ka -võtja, sest kogusummas on see määrav kogu rahva majanduselule.

Eesti kui väikerahva kodanikkonna mentaliteedi oluliseks rahvuslikuks faktoriks peaks kahtlemata olema reaalne töörahvus-



Rebane kanakarjas

lus kunagise romantilise, doktrinaarse või propagadakuiva rahvusluse asemel. Elujõulist ja tugevat rahvust kujundava rahvusluse üldhaaravaks mõtteks ja kõigile mõisteta- vaks sisuks saab meil eelkõige olla töö, sest hambuni relvastatud messianistlikku natsio- nalismi ei vaja meie hoopiski mitte. Laiemad rahvahulgad mõistavad muidugi selles keha- list tööd, milleni peaksid nii enese kui riigi huvides mõneks nädalaks aastas laskuma ka haritlased.

Peale selle vajavad õiget tööle juhtimist ja töötahte kasvatamist paljud mittetöötajad.

On kaks liiki mittetöötajaid. Ühed — „seltskonnast väljatõugatud“, „langenud“ — kes mitteharmoonilise elu ja saatuselõokide tõttu on kaotanud oma loova energia, need, kes pole siis enam suutnud valida tööd, kui neil tõesti midagi ei olnud. Niisuguste hai- gete parandamiseks on loodud töölaagrid, mis kuuluvad tõeliselt samasse väärnähte kategooriasse, kuhu roimarite parandus- majad vangladki. Aga siin pole midagi kurta, niikaua kui riikide eelarves on ette nähtud 30% (ja rohkemgi) „tsivilisatsiooni kaitseks ja rahu jaluleseadmiseks“ (meie barbaarsed esivanemad nimetasid seda sõjapidamiseks!). Sotsiaalne hoolekanne, harmoonilise tööta- misvõimaluse loomine ja selle järele eranditult kõigile inimväärse elamise tagamine, kõigist kultuurihüvedest osasaamise võimaldamine — see on jäänud kõrvaliseks ja tähtsusetuks ülesandeks.

Ja teine mittetöötajate klass, mis tavaliselt seisab kõrgemal töötajatest, kuulub eranditult „seltskonda“ ja on selle tuumaks. Tõeliselt on see kiht elule võõramgi kui esimene — „langenute“ nimetu maleva. Ent just sellelt kõrgemalt positsioonilt püütaksegi korraldada töötamist kui ühiskonnaprobleemi, kurdetakse haritlaste üleprodukt- siooni ja ülistatakse mustatöölist (kuni tema

higihais ninna ei ulatu), et siis väsinud rahva- sulasena kuurorti suvitama sõita. Kui tahe- takse inimesi kasvatada tõsiselt ja innuga töötajaiks nii vaimsel kui füüsilisel alal, siis tuleb raha mentaliteedis mõndagi ümber suunata. Ja seda tuleks alata kõrgemalt, ülalt allapoole.

Viimasel ajal on ajakirjanduses kordu- valt sõna võetud suvise oodatava tööjõu- puuduse üle maal talutöödel. On nõutud kooli- ja üliõpilaste, mustlaste ja teiste loge- lejate sunniviisilist maale saatmist hoog- töödele. See leevendaks muidugi puht- majanduslikku häda, olgu siin omast kohast õigus. Aga sunniviisilise tööteenistuse mõte on loodud juba elujõuetuks selle drastilise ülbusega, kuidas kõrvutatakse noored harit- lased mustlaste ja logelejatega. Ometi peaks teatama, et paljudki nendest noortest ei õpi lahedates oludes. Paljud peavad koolitöö kõrval töötama elamisvõimaluste avardami- seks. Peale talvist pingutust oleks töösundus vastik igale haritud kodanikule, eriti noorele haritud või haridust taotlevale inimesele, kes kõigist mõjudest hoolimata usub rahva tuge- vuse seisvat iga kodaniku individuaalses ning vabalt mõtlevas ja toimivas hoiakus. Sellele vabale, ent küllaltki ühiskondlikult kaalutlevale hoiakule tuleks apelleerida ka suvise põllutöö propaganda õppiva noorsoo hulgas. Ja koolinoored peaks sellest vaba- tahtlikult kinni haarama, kel vähegi võima- lik, kui ainulaadsest vaimse rikastumise ja silmaringi avarumise võimalusest inimliku kaugenagemise suunas. Eriti palju annaks loodusega kontakti astumine ja elu lihtsa- meelsete inimeste hulgas linnanoortele, kel- lest areneksid mõne nädalaga kahtlemata tublisti elujõulisemad ja julgemad inimesed. Muidugi nõuab see mõnestki mugavusest loobumist ja lihtsusega leppimist, kuid pärast tunduvad need alguses üleelatud

ebamugavused kindlasti tühised päikese-
paisteliste päevade ja nähtud huvitavate inimese kõrval.

Sellises suunas oleks vajalik suvise töö propaganda arendamine noorsoo hugas, mitte ainult tühja isamaalsuse kilbi varjul, vaid konkreetsete rahvamajanduslike vajaduste ja saavutatavate huvirohkete elukogemuste selgitamise najal. Teiselt poolt peaksid töökohad olema riiklikult kontrollitavad, et nad siiski inimväärset elamist võimaldaksid ja et vajalikud esteetilised „Juded täidetud oleksid. Seega kõrvaldataks minimaalne oht noorte pettumises ja hinge-elu labastumises rikastumise asemel. Usutavasti leiduks tuhandeid noori, kes oleksid valmis maamullast väärtusi looma. Säärase vabatahtliku töö sisuline väärtus on päevselgelt määratu suur pealesunnitust tuleneva kibeda tühjustunde kõrval, mis pole kuidagi lubatav. Siis õpiksid noored tõsiselt kodumaad armastama ja see on enam kui killunev hurraapaatos. Töö kaudu annaksid noored oma rahvale kindlas ühtekuuluvuses kätt.

Üheks sundusliku tööteenistuse vastu rääkivaks asjaoluks on ka kooliõpilase töötasu küsimus. Miltmedki on juba mitu suve linnas töötanud ühel, näit. maalritöö alal, mis tasub ennast juba vähemalt kahekordselt sulasepalgaga võrreldes. Kui nüüd sama koolipoiss saata maale tööle, kus talle vaevalt ollakse nõus täit tööinimese palka maksma majanduslikult põhjendatult. See aga tekitab kibestumistunnet ja paksu verd, mis ruineerib meie rahvuse kui terviku eluvõimet. Nendele, kes elavad majanduslikult kitsastes oludes, peaks jääma igal juhul vabad käed töökoha valikul, sest neile on eelkõige tähtis tasu. Nendele, kellele see vajalik, oleks mõeldav ka riiklik juurdemaks suvise talutöö eest vastava ala normaalpalga suuruseni, igatahes ei oleks see tulude visatud raha ja ülearune raskamine.

Vaimsel alal töötajatele ja nn. haritlastele tuleks samuti kasuks, kui nad suvitamise asemel ainus kordki elus teeksid kehalist tööd. Mindagu taas maale, sest linnas on füüsilise töö võimalik enamasti ainult aedlinnamajaomanikel. Ometi ei saa iga haritlane ega kontoriametnik kunagi majaomanikuks ja linnade kasvamine välja põldudele sünnib palju aeglasemalt kui elanikkonna suurenemine. Maa aga võtab kõik lahtisi käsi oma rüppe. Siis oleks vähem iseenese eest põgenejaid, vähem võrkehased ja -kõlased ühiskonnas. Siis mõistetakse, mis tähendavad rakud kätel, seda enam, et haritud inimesel on võrnatult suuremad eeldused nende mõistmiseks. Need paranevad varsti, kaovad kätelt, ent hinge jäävad nad ometi. Ja seal nad pole valusad, on aarded. Nii-sugusele äratundmisele jõudes ei oldaks enam nõnda mõistmislaisad kaasinimeste suhtes. Siis nähtaks kaugemale oma naha nivoolt, nii iseenese sisimasse kui ka teiste huvipiirkonda ja tundemaailma. Ja siis poleks tarvis sunduslikku tööteenistust ja poleks tarvis seaduslike kitsenduste kaudu rahvast koondada rahvastervikuks.

Remea Varema

Gulbranssen: „JA TAAMAL LAULAVAD METSAD”

Selle meil vähe tuntud norra kirjaniku teose lugemisele asudes ei tea õieti midagi head oodatagi, ent seda suurem ja rõõmsam on üllatus, kui lugeja ees avardub leht-leheit nii omalaadne ja eluvärskelt jõuline maailm norra metsade ja mägede vahel.

Nagu raamatu alapealkiri näitab, antakse siin rida lugusid aastaist 1760—1810. Kuigi ajavahemik on nii paljuhaarav ja suur, ometi on need lood sulanud üheks tervikuliseks romaaniks rahva vaimese ja omapära hinguses, mis teeb selle raamatu suureks väärtuseks norra kirjanduses ja nauditavaks paljaks eesti lugejale. Romaanis kujutatakse Björndali perekonna valitsejate elu alates vanaisa surmast kuni poja poja abillumiseni vanade traditsioonide ja uute vaadete ning moodse ellusuhtumise vahelise võitluse taustal. Näeme ristiusu sissetungi üles mägedesse; näeme, et inimene on saatusel teel ainult tähtsusetu täpe. Loodus ja miljöo nende ümber on sageli võimsam inimlastest. Inimesed sünnivad ja surevad, kuid taamal laulavad metsad — ajast aega. Inimesed elavad ja võitlevad, aga metsad ja kaljud nende ümber jäävad samaks. Lugesed selgub, et romaanis tegelased on vanast kuningasoost. Ent juba esimestest lehekülgedest aimame ja tunneme teoses midagi kuninglikku ja elava looduse suurust.

Romaani sündmustik on pingeline ning täis võitlust, mis kannab lugeja märkamatu üle üksikosade vaheliste ajatühikute. Björndali rahva elu on lihtne kui jõuline ja meis tekib tahe ning igatsus ise samasugust elu elada. Nii väga vallutavalt mõjub lugejasse „Ja taamal laulavad metsad“.

Agu Uihakivi

Enn Kippel: „JÜRIÕO”

Enn Kippel on oma arvult juba seitsme ajaloolise romaanikõitiga toonud isikupärase ja uue žanri eesti kirjanduse vastavasse alasse. Suure jutustamisosavusega paisutatakse sündmustik põnevaks, kooratakse mõnigi raamat tegelaste ja ajaloolise tootesmaterjaliga, nime-dega ja sõjaasjandusega üle. Tema kroonikastiil ei paku kunstiliselt midagi erilist, aga võimaldab paremini lugejal sisse elada vastavasse ajajärku.

E. Kippeli ajalooliste romaanide hulgas parimaks on tema äsjailmunud „Jüriõo“, mis käsitleb Eesti muistset vabadusvõitlust a. 1343, selle eellugusid ja rahva sotsiaalset olukorda. Tegelasel on „Jüriõo“ ilmekam ja usutavamad kui mõnigi kord varem, samuti miljöo ja olustikupilt ei jaga lugejale segavaid kahtlustusnukkeid. Puuduseks on see, et teos on liiga suureks paisunud ja langeb kompositsioonilt kaheks, kuna peategelased vahetuvad.

Romaani põnevus, võitluste rohkus ja meile väga südamelehedane ainevald teevad selle raamatu veelgi loetavamaks, kui E. Kippeli senised raamatud. Ja hea ajalektüürina õigustabki see raamat täiel määral oma ilmumist ja täidab oma ülesande.

Tööpõlgur

TUUL ajas küüned aknaraamide vahele, kratsis, raputas ja vingus. Sirutas haralised sõrmed kaugele tuppagi ja kobas nurgis. Ta kergitas aeg-ajalt tolmu kapilaelt, keerutas paberitükke põrandal ja kõditas voodis lamava inimese varbaid.

Magaja ei kartnud kõdi, aga et tuule sõrmed olid külmad, tõmbas ta jalad koomale katkise teki alla. Õieti oli aeg magamiseks natuke sobimatu, sest väljas oli suur valge. Aknast tuli peale tuule tuppa ka valgust, kuid nii vähe, et paistis, nagu kihutaks tuul toas valgust taga ja ajaks teda nurkadesse varju.

Toas oli ühtteist kraamigi: akna all laud, millel karguks sinisekaaneline raamat, nurgas värvitud kapp ja aknast võimalikult eemal voodi, milles lebas kõdikartmatu inimene. Peale selle veel nurkades hiireaugud, toolid pesukausi ja seebiga ja mõned raamatud.

Aga siis hakkasid tekimügarad liikuma, mis laskis aimata, et lamaja kavatseb kas üles tõusta või teist külge pöörata. Näis, nagu ei teaks ta isegi, mida just teha, sest teki keskkohal kerkis üles ja serva alt tuli nähtavale unine pea. Siis aga kobas karvane jalg põrandat ja kiiresti otsustades tõmmati pea ning jalg mõlemad tagasi ja pöörati teine külg. Tuba oli liiga külm ülestõusmiseks.

Johannes Egamidagi polnud iseloomult sugugi laisk inimene, nagu võiks arvata sellest, et ta magas päise päeva ajal. Temal olid teised põhjused. Ta oli pettunud tööst. Olles näinud, et töötamine ei anna oodatud tulemusi, oli ta otsustanud mitte enam töötada. See oli sündinud nii. —

Johannes õppis koolis, oli hea õpilane. Tema auhannust piitsutasid üles õpetajate sõnad, et kes töötab, see saavutab alati, mida ihaldab. Ta tuupis ja muutus kõige vastu hoolimatuks, mis polnud otseses seoses õppetööga. Õpetajad kroonisisid poisi töötulemusi kiitusepärgadega ja ennustasid ta vanematele, et temast saab suur mees.

Kord tuli aga kätte aeg, kus ta kuulutati küpseks ja öeldi, et nüüd mingi ja rakendagu oma teadmised hästi kasulikult ellu. Mis? Kas pidi ta seda tege-ma täiesti üksi? Siiani oli ta tööd alati juhitud, alati oli talle nõu antud, alati aidatud — ja nüüd pidi ta minema ellu! Valusalt kumisesid tal kõrvus kooli lõppaktusel kuulnud sõnad: „Nüüd olete teie küpsed tööks. Minge ja lennake laia maailma.“ Siiani oli ta mõtelnud, et töötaja ainult töötagu, tal pole mingeid muid muresid. Kohti on külluses ja andekad kuluvad kõikjal ära.

Aga nüüd tuli rida pettumusi. Kohta ei saanud, tunnistusi küll kiideti ja hinnati, aga kaugemale ei mindud. Viimaks õnnestus tal astuda oma karjääriredeli esimesele pulgale. Vanemad ka aitasid. Seni kui nemad seda tegid, oli Johannesel kindel tunne, et kuuekümnekrooni-sest palgast kantseleiametniku kohal aitab esialgu, pärastpoole aga võis loota palgakõrgendust. Ta oli hoolas ja tubli. Ta töötas innukalt, sest oli ju öeldud, et ainult tööga pääseb edasi.

Korraga lõppes aga vanemate abi. See oli ühel talvel. Ja siis hakkas Johannes tundma, kui madalal alles ta seisis oma karjääriredelil. Ta pilk ja lootused olid kogu aeg suunatud redeli tipus asetsevatele nahksele abidirektoritroonile, aga nüüd leidis ta, et temast alamal praegu olid veel ainult algkooliharidusega jooksupoisid. Aga Johannes hoidus alla vaatamast, töötas edasi, kuigi kitsaste olude tõttu kõigi ametnike palku alandati. Ta ootas et keegi ta püüdlikkust märkaks. Märगतigi, aga mitte ülemuste, vaid kaasteenijate poolt. Need hakkasid pugeja peale viha kandma ja salakaebuse tulemuseks oli, et Johannes vallandati. Nii oli ta saanud esimese õppetunni, mis näitas, et igakord pole töötamine õnnistuseks.

Johannes läks teisele teenistuskohale, kus ta aga sai veel vähem palka, sest tal puudusid soovitud eelmiselt töökohalt. Siin oli ta ainuke ametnik

mingis väikeses äris, mille omanik oli kuidagi imelik. Aga veel imelikum näis vana-mehele Johannes. Ta hakkas oma ime-likkuses Johannest kahtlustama näppa-mistes. Johannes töötas siingi ennastsal-gavalt, aga vanamees just sellepärast ei usaldanudki teda. Siit sai ta lahti ruttu.

Oli jõudnud suvigi kätte. Ta ei leid-nud enam kuskilt tööd ja lõpuks läks tal korda saada puuviskajaks veoautole. Tema kaastöölised olid jõhkrad loodrid, kelledest üks ei osanud isegi kirjutada. Johannesel olid aga diplomid.

Johannes pildus küttepuid ja sikutas raskeid propse, püüdes rabelda mitme eest. Aga teised kasutasid seda ja tegid samavõrra vähem tööd. Johannes pidas vastu kuu, siis loobus. Ta nägi, et teised teda salaja naersid. Ka siin jäi ta töö pärast õnnetuks.

Veel palju kordi katsetas Johannes Egamidagi, kuid kõikjal murdis talle tõk-keid ette tema enda püüdlikkus ja usi-nus. Lõpuks viskas ta käega.

Ta nägi, kuidas ta klassivennad, kes alati olid olnud rumalamad ning andetu-mad kui tema, said häid kohti ja kuidas mõnigi neist oli juba suutnud soetada endale perekonna. Ta taipas nüüd, et see polnud saavutatud tööga: siin aitas ainult upitamine ja kavalus, meelitus ja alt-käemaks. Aga tema oli püüdnud ausalt!

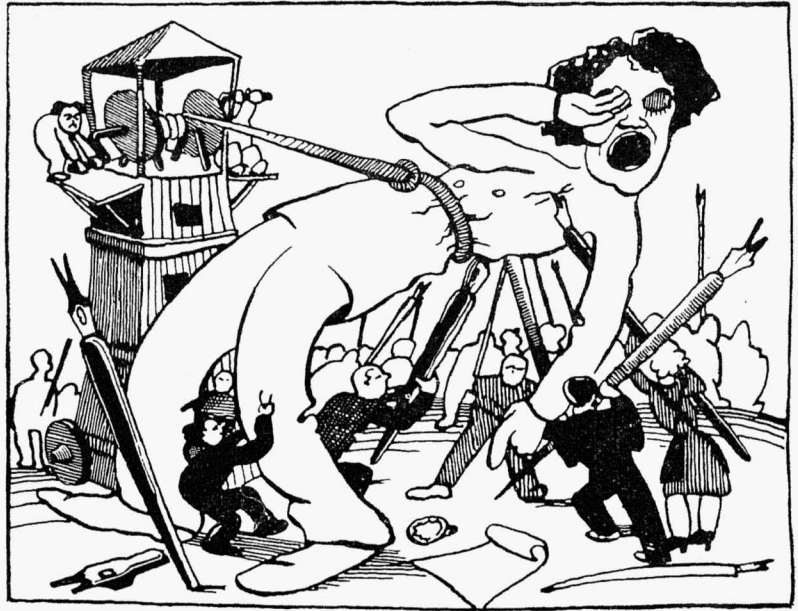
Nii saigi Johannesest tööpõlgur. Ta elas kirjeldamatus mustuses ja viletsu-ses, kuid oli otsustanud mitte enam töö-tada. Talle endalegi tundus olevat ime-lik, miks majaperenaine teda veel välja ei tõstnud. Oli ju tal maksta mitme kuu üür. Aga majaperenaine oli imelik in-i-mene, kõigi vastu abivalmis, käis pääste-armee koosolekuil ja tundis rõõmu, et võis õnnetule inimesele vastu tulla sel viisil, et ta ei nõudnud temalt üüri. Aga Johannes ei muretsenud tema pärast. Raha sel eidel ju oli, ja pealegi aidati teda omakasupüüdlikkusest. Vanaeit ta-hab ju nii kangesti õndsaks saada ja arvab, et muidu ei saa, kui vaeseid aida-tes. Noh, tehku igaüks, nagu ise soovib! Vanaeit tahab saada aitamisega õndsaks, tema loodab sama laisklemisega saavu-tada võivat. Vahel andis majaperenaine talle toitugi. Johannes võttis kõik vastu, sest häbi oli tal juba ammugi kadunud.

Algul oli olnud küll raske. Oli häbe-nenud hirmsasti oma kulunud riideid ja katkisi jalanõusid. Oli tundnud alati taht-

mist maa alla vajuda, kui keegi talle uurivalt otsa vaatas. Mäletas ka, kuidas oli majaperenaise esimese supiportsu ta-gasi lükanud, kui see nägi teda päev-päe-valt ikka rohkem kokku kuivamas. Vana naine oligi siis läinud kõige oma aurava makaronisupiga, kuigi Johannes teda oli valmis juba tagasi kutsuma. Aga ta tuli varsti jälle. Johannes söi söögi, ei mär-ganud aga tänadagi, pomises vaid midagi tasust ja üürist, mida polevat praegu või-malik tasuda. Praegu! Aga kunas siis? Aga majaperenaine ei olnud ütelnud mi-dagi, oli vaid kurvalt noogutanud ja läi-nud oma korterisse. Päästearmees palve-tati samal õhtul Johannese hingeõnnis-tuse eest ja seda tehti veel hiljemgi tihti.

Nüüd oli ta juba harjunud kõigega. Kui teda vaadeldi, siis tundis ta mingit märtriuhkust, sest ta taipas väga hästi, et keegi ei oleks suutnud mõistatada ta närususe põhjust. Ta julges koguni möö-dujaid vaadelda häbematul arvustava pilguga. Ja enam ei juhtunud, et ta oleks silmi maha löönud.

Majaperenaine läks varsti oma hel-duses ja hooldamises veelgi kaugemale. Kui Johannese riided juba täiesti när-u-nesid, nii et kuub peaaegu kaheks jagu-nes, muretses ta Johannesele mõistliku-mad riided. Ta toitidis teda juba täiesti korrapäraselt ja Johannes hakkas tasa-pisi kosuma. Ka sellele oli majaemand mõelnud, kuidas muuta Johannese ulu-alust tuulekindlamaks. Ja Johannes Ega-midagi laskis kõigel nii minna, nagu ta läks. Palju ei puudunud, et ta oleks pi-danud seda loomulikuks. Ta oli rahul ja muretu, sest elas nüüd just niisamuti nagu siis, kui rühmas teha tööd. Nüüd tunti tema vastu kaastundmust, aga siis, kui ta pingutas end ausa töö juures, oli ta tunda saanud ainult põlgust. Johannes pidas praegust olukorda täiesti õiglaseks ja nautis tegevusetust. Ta magas päevad läbi, vahel käis ka väljas end tuulutamas ja kioskitest vanu ajalehti nurumas. Temal oli ju ükskõik, kas uudised on va-nad või uued, sest temale ei läinud need sugugi korda. Teated sõdadest ja õnne-tustest võisid huvitada ainult alatasa rah-meldavaid inimesi. Nendele võisid hirmu teha nende omandused ja nende ameti-koha püsivus. Aga tema ei rippunud enam mitte millestki. Elas nagu tõuk. Lehti lu-ges ta siiski, meenutamaks, et temagi oli kord inimene.



*Koolinoorsoo isetegevus
ärkab*

Aga majaemand pidas Johannest õnnetuks inimeseks või pühakuks, kes haub liiga suuri mõtteid selleks, et töötada. Ja kuna ta kõigest hingest püüdis oma tulevase õndsuse poole, siis püüdis ta pühakule igapidi vastutulelik olla, et kindlustada endale mugavat olemist taevas. —

Johannes küünitas sängijalutsist sokid ja tõmbas need jalga, ise siunates, et tuba polnud köetud. Siis haaras viltuste kotsadega kingad sängi alt ja pani needki jalga voodis. Alles siis kergitas ta enda poolupakile, et pükse kätte saada, mis olid kaheksmurtuna peapadja alla laotatud. Nii riietus ta täiesti teki all ja nähtavale ilmus noorevõitu mees, mitte üle kolmekümne aasta vana. Ta nägu oli liikumatu ja kandis pettumusemärke, aga silmade alla tekkinud kortsud olid hakanud jälle silenema.

Lohakas ja vilets oli ta riietus, aga ta hoolis sellest vähe, sest ei viitsinud korjata pükstelt padjasulgede hebemeid. Vaatas küll korra püksisäärt jalga eemale sirutades, heitis siis aga käega ja tõmbas selga palitu, mis oli ainuke korralikum ese ta riietuses. See polnud ka mingi ime, sest selle palitu andis majaemand talle alles üleile.

Johannes läks välja. Hullunud sügi-setuul haaras tast kinni, lükkas kiiresti õueväravani, kuid ei lasknud seda avada. Kõigest jõust sikutades suutis ta viimaks

ukse lahti teha, kuid väljumisel andis talle õuevärav tugeva hoobi selga. Johannes sukeldas sügisvihma, kiskudes end küüru ja hiilis neid tänavaveeri mööda, kus tuul oli natuke vaiksem. Lõõtsuv õhuvald aga keerutas maast prahti üles ja koltunud tammelehed lendlesid krabisedes üle munakivide nagu plekkpärja tükid. Oli juba pime. Johannesel polnud midagi asja kesklinnas, kuid ometi suundusid ta lohisevad sammud otse sinna. Kalossid loksusid, vist hakkas paber ninast ära tulema. Ja siis astuski Johannese jalg ilma kalossita otse loiku. Kiiresti imbus vesi katkisest kingast sisse ja Johannes tundis, et tal on varbaid tõesti viis, sest külm vesi tõmbas nagu kraavi iga üksiku varba vahele. Ta haaras kalossi pihku ja tõttas lähima kuulutuseposti juurde, kust rebis peotäie tuules lipendavast kuulutusest ja toppis kalossininna. Siis rändas ta edasi. Seisatus vaateakende taga ja sattus meeleheitele, kui ei suutnud aru saada akkordeoni hinnasedelilt, palju see maksis. Ta küüru-vas peaaegu vaateakna alumise servani, kuid paberitükike oli niivõrd viltu vajunud, et ei saanud kuidagi lugeda. Siis aga naeris ta enese üle. Milleks talle seda hinda? Aga miskipärast kummardas ta uuesti, veel sügavamale, et näha, kui suur on too kolmenumbriiline arv. Kummardudes ei suutnud ta küll veel näha hinda, aga nägi selle asemel maas, just seina

ääres, musta nahkeset. Ta tõstis selle üles ja veendus, et see oli kõhukas taskuraamat. Johannes lähendas nahkse luksuseseme ninale ja haistis rahamehele omast pangatähtede lõhna. Ta oli üllatunud, läks eemale vaateakna valguspiirist. Ükskõiksest elust aeglaseks muutunud mõtlemine oli talle praegu koormav. Oli ju tarvis kiiresti midagi otsustada, tema aga pidi kõike aegamööda kaaluma. Ta läks kõigepealt kõrvalisemasse tänavasse ja avas tänavalaterna all taskuraamatu. Sees oli palju raha, ta silmade ees kirendasid värvilised paberid ja niisama kirevad mõtted kerkisid ta pähe.

Ta leidis taskuraamatust ka omaniku isikutunnistuse. See oli Mart Miksmitte. Johannesele oli ta ju endine koolivend! Mardi aadress oli ka nüüd teada. Ta suunas sammud jõuka rahva uhkesse linnossa. Vaata, kui kaugemale on jõudnud too pisike pois, kes aina vallatles ja kunagi midagi ei teadnud! Nüüd on ta advokaat ja, nagu ta rahakott näitab, pole tal muresid. Ta kavatses selle rahakoti omanikule tagasi viia, sealjuures ei mõtelnud ta sugugi leidja vaevatasule. Algul oli ta küll tahtnud sisu endale pidada ja rahakotti jõkke heita, kuid siis tuli talle mõttesse, et ta ei vajanudki raha.

Valgepõlledeline ümmardaja silmitses kaua ukse taga seisjat ja ainult tema viisakavõitu palitu pärast laskis ta sisse. Johannes juhutati Mart Miksmitte kabinetti, kus see vararasvunud mees istus raskes suitsupilves. Johannest ta ära ei tundnud. Johannes ulatas rahakoti: „Leidsin.“

Mardi näost lendas üle rõõmsa üllatuse kuma.

„Kuipalju vaevatasu?“

„Ei tahagi.“

Mart ajas silmad pärani. Mis see siis tähendas? Huvitav mees. Aga ta püüdis mehega siiski edasi rääkida, sest too istus ja ei teinud väljagi äraminekust.

„Kas olete ise rikas küllalt?“

„Ma pole jõukaski.“

„No aga miks te siis tõrgute vaevatasu vastu võtmast?“

„Pole raha vaja.“

„Teie ütlete, et teie ei vaja, aga ma näen te välimusest, et te seda siiski vajate.“

Mardi pilk rändas üle Johannese supilekiste riiete.

„Võtke jalavaevagi eest tasu. Võtke oma raisatud aja eest.“

Mardil oli piinlik. Temalt, jõukalt mehelt ei taheta vastu võtta tasu! See oli ju alandav. Aga Johannes ütles:

„Minu aeg ei maksa midagi.“

„Kuidas nii, kas te siis ei tööta?“

„Ei.“

„Rahatagavarasid ei ole? Sugulasi ei ole?“ Huvitav mees!

„Ei ole.“

„Teate, ma oleksin teile nõus laenama, kui te niisama ei taha. Ostke endale paremad riided selga ja hankige tööd...“

„Ma ei taha tööd!“ hüüdis nüüd Johannes äkki ja tõusis üles. Läks sõnalausumata välja ja kõndis varsti uuesti ränkas vihmas. Ta oli vihane tollele paksule rahamehele, kes pakkus nii endastmõistetavalt oma abi. Tee tööd! Teisele soovivad küll teha tööd, aga kuidas sa ise niikaugemale jõudsid, et võisid üürida uhke korteri ja pidada valgepõlledelist toaneitsit? Ja kas sa praegu ise töötad? Ei, töö olgu lollidele.



„???“

„Noh, lihtsalt ei vedanud...“

„Vaatke, ega's füüsika klassitöö pole kura-maaz, et ükskord veap ja teinekord ei vea!“

Läks mõni äev mööda. Sügis ligines pikkade sammudega lõpule ja ukse taga oli juba detsember. Johannes elas ikka edasi oma tahtmist mööda ja majaemand kandis kolm korda päevas tema tuppa sööki. Aken oli tehtud tuulekindlaks, toakraamigi oli juure toodud. Perenaine oleks peagu hakanud remontigi tegema, kuid ei tahtnud vastu talve seda enam ette võtta. Aga kevadel, siis küll.

Johannes ei tänanudki enam. See oli ju nii enesestmõistetav. Ta ei mõtelnud ka sellele, kui kaua niisugune olukord võiks jätkuda. Ta oli muutunud nii ükskõikseks ümbruse vastu. Tundis ilmset lõbu vaid sellest, et ta sel momendil elas ja et tal polnud mingeid muresid. Too rumal vanaeit tegi talle küll vahel nalja, kui hiilis ettevaatlikult ta tuppa, kandmikul soojad pirukad ja kohv. Kas ta ei eksita? Kui arglikult ta küsis! Naeruväärt!

Ühel päeval aga siiski võttis majaemand südame rindu ja küsis ettevaatlikult, kas ta võiks natuke rääkida. Ja rääkiski, sest Johannes andis loa. Temal olevat võimalik soovitada koht Johannesele, kaunis hea palgaga ja vastuvõetavate tingimustega. Kas vahest Johannesel poleks aega hakata mõtlema ka maisteles asjadele ja tööd tehes kindlustada oma tulevikku? Eit ei rääkinud midagi saadaolevast üürist ega muudest kuludest, mis tal olid tekkinud täiskasvanud mehe ülalpidamisest. Talle oli saanud Johannese tusane pilk nii armsaks ja talle näis, nagu kannataks Johannes raskete hingepiinade all. Ta püüdis neid leevendada sel teel, et võttis Johannese oma hoole alla.

Nüüd aga raputas Johannes pead. Ei, ta ei saavat teha tööd. Ta ei suutvat seda lihtsalt. Ja eit oli rahul, läks ja soistas majahoidjanaisele, et too kummaline üürnik on tõesti püha mees. Mõtleb ja hulgub, magab tihti ja vaikib — arvatavasti ongi see tema töö.

Kord, kui majas koliti, kutsuti Johannest appi rasket kappi trepist alla viima. Aga tema vaid raputas pead: „Ei, tööd ma ei tee,“ ja jättis kutsuja ammuli sui vahtima.

Talle pakuti veel mitmeid teenistuskohhti, kuid kõik pakkumised tõrjus ta tagasi külmavereiselt. Miks pidi ta töötama, kui ka muidu sai elada? Varemini oli tema alati töö järele joosnud, ja kunagi polnud ta nii muretult elanud kui

nüüd. Varemini oli ta orjanud palgehigis, kuid õnnelikum ta polnud. Ei, töö olgu lollidele! Johannes ainult magas, jalutas, sõi — ja kas ta mõtles? Ei. Johannes ei mõtelnud üksi olles kunagi midagi.

Kui Johannes sugugi ei mõtelnud oma tulevikule, siis tegi seda ometi maja-perenaine. See halemeelne inimene nuttis mitmel ööl õnnetu Johannese pärast peapadja märjaks. Johannes oli saanud tema elu mõtteks. Noor mees kõlbas ju nii hästi ta pojaks!

Majaproua põdes kurja haigust ja tundis, et varsti on elulõpp käes. Ta ei tundnud muret enda pärast, sest oli kindel, et tema jaoks on taevas ikkagi mugav nurgake varuks. Kuid Johannese pärast muretses ta küll väga ja kartis teda üksi jätta laia maailma. Aga vaga majaemand teadis ka, et kuri maailm ei näita siis üksikule inimesele hambaid, kui sel on raha enda kaitsmiseks ja õelatele kiskjatele etteloomiseks. Ja kui vana naise eluküünal hakkas kustumise eel vubisema, laskis ta Johannese enda juurde kutsuda ja õnnistas teda. Pärast seda lahkus ta igaveseks. Johannes surus ta silmad kinni. Johannes seisis surivoodi ees ja mõtlemisega harjumatud ajud hakkasid juhtunut teoaeglusel harutama. Mis pidi nüüd saama?

Surnu tuli matta. Johannes oli talle ainuke lähem isik majas — nii pidi ta tahes või tahtmata võtma enda korraldada matused. Raha oli majas küllalt. Ja Johannes tegi tööd, sest ka matuse korraldamine on töö. Ta aitas kirstu tõsta, — see oli ka töö. Ta viskas peoga mulda kirstukaanele — kes tahab ütelda, et see pole töö?

Aga Johannest tabas varsti suur ülalatus. Kui avati vana naise testament, leiti, et Johannes oli saanud kõigi ta varanduste pärijaks. Johannes ei üllatunud, ta uskus, et see kõik pidigi nii sündima. Ta polnud teinud tööd, sellepärast. Kui ta oleks aga edasi töötanud kuskil äris, poleks ta nende aastatega siiski kuigi kaugele jõudnud. Nüüd aga tundis ta enese olevat tugeva ja terve, sest ta polnud end tööga vaevanud.

Nii sai Johannes jõukaks ning tuntud isikuks ja varsti võis linnavolikogu valimistel tema nimi kandidaatide seas võistelda koolivenna omaga:

Mart Miksmitte, advokaat,
Johannes Egamidagi, majaomanik.

„Põrgupõhja uus Vanapagan“



A. H. Tammsaare ütleb:

INIMENE ei pea kunagi seda olema, mis ta tööpoolest on. Inimene peab end iga päev uuesti ümber valama, ta peab uuesti süündima, et kohaneda ümbrusele ja oludele.

KÕIK süüdistavad masinat. Aga mina ütlen: inimene on süüdi, sest temal on aru, mitte masinal.

IGAL POOL on sul jumal põiki ees ja ikka on ta suurema, tugevama ja targema poolt.

MIDA vähem värgid, seda parem, sest inimene mõistab sõnu enamasti vääriti. Ta mõistab ka vaikimist vääriti, aga seda vähem, nii et vähem on parem.

ÕNDSAKSSAAMINE on tänapäev hääbi asi, nagu näpuga ninamuskamine.

NÜÜD usub kogu maailm, et mida rohkem põrgut küüdat, seda lähem on taerariik. Ja nõnda siis kuumutatakse suurte ja väikeste rahvaste juures...

MA HOIATAN „vägivalla eest!“ karjus kaubapakkuja. „Olen peremees,“ vastas Jürka, „kui siis ilma vägivallata.“

ÜKS USUB kaljukindlalt, et on Vanapagan, aga elab kui inimene, teine usub, et on inimene, aga elab nagu Vanapagan. Nõnda on inimesega siin maapeal: ta kas usub võõriti või elab võõriti.

AMEERIKA teati olevat see maa, kus kõige sagedamini armastatakse tugevatele meestele seni pähe taguda, kuni nad igasuguse aru kaotavad. Isegi Euroopa saadab oma tugevad mehed sinna uimaseks lüüa, kui ise enam sellega hakkama ei saa.

Suure põnevusega võtab iga A. H. Tammsaare sõber-lugeja kätte vanameistri uue teose, pealegi kui selle pealkiri on uudsetl üllatusi töötav — „Põrgupõhja uus Vanapagan“.

Teose probleemistiku ja sündmustiku kandjateks on rahvajutumotiivilised Vanapagan-Jürka ja Kaval-Ants, kelle vahekorra ühiskondlik-eesilisele vaatlusele autor langetab pearõhu. Jürkas, selles kandilises mehemürakas ja karutapjas, on midagi looduslapselikkust ja ürgtalupoeglikku. Jürka rügab tööd teha ja Antsu orjata, laseb Antsul enesele aina ülekohtu teha, et aga Ants oleks küps ja küllalt patune temaga põrgu tulekuks.

Ants on paheline tüüp, seadustest mööda hiilija, kauskodanike sissevedaja ja Vanapagana häbitu ekspuuteerija. Lõpuks, kui Vanapagan näeb, et sõbraks peetud Ants on hoopis tema vaenlane, vallandub Jürkas kättemaksuüha ja katastroofis hävivad nii ekspuuteeritav vaene Vanapagan kui ka lugupeetud tegelane Ants.

A. H. Tammsaare uues romaanis on palju satiirilist elementi, mis mõnigi kord puhkeb üllatavateks paradoksideks. Autor jätkab siin paljude elunähtuste skeptilise analüüsi kaudu oma tööotsingut, ent tõde jääb siingi leidmata, nagu jääb selgusetuks Jürka õndsaks-saamine, tema eide salapärase kadumise ja müidugi ka see, kas oli ta tööpoolest Vanapagan või mitte. Kõigest hoolimata on romaani taust reaalne, jämedajoonelised ja võikakoelised pildid on mahendatud mõnekordsete inimlike leebuste ja andestushetkedega, nagu pikk kassilugu raamatu alguses, Jürka lesepõlv ja väikese Riia südamlükud lood.

„Põrgupõhja uus Vanapagan“ on Tammsaare huvitavamaid raamatuid ja parimaid möödunud aasta romaanide hulgas.

Koolipoisi filosoofiat

INIMSUGU on kor-ratu muster ajakangal, inim-põlved aga tühjad sammud läbi olemise-kõrve ja otsatu aja. Meie ise — meie ei tea, kes või mis me oleme. Parem oleks, kui mitte midagi. Inimest igatahes alles otsitakse.

ÜHE MEHE haua-kivile on kirjutatud: „Siin puhkab mees, kes otsis tõe, kuid ei leidnud seda.“ Võib-olla oleks õigem nii: „Tõe ajas seda meest taga, ent mees lippas sõgeduses eest ära.“

ELUS ON vähemalt niigipalju ilu, et võime lõputa igatseda, unistada ja loota, kuigi saarutame vähe.

ENAMIK inimesi teeb nii: enne töötavad end ilma õigusega üles ja pärastpoole hakkavad nõudma endale üha rohkem õigusega.

KUI inimene on vae-ne, siis nõuab ta õigust kõigile; on ta aga jõukas, siis hoolitseb ta selle eest, et annukski temal õigus oleks.

ISEENESE väiksust teiste ees tunnustada on kangelastegu, ise seda uskuda on aga argus.

SIGA võib olla küll puhastatud, rasvas, pre-meeritud, kas või haritud — kuid ikkagi ainult siga.

ELAME igaüks oma eluroomaani, sageli plagi-eerides. Mõtleme hane-jalgades, räägime sulgu-des kiillausete reservat-sioonidega, et parajal ajal oma teokarpi tõmbuda.

SURM romantilistel põhjustel — tänapäeval?! Süski, kui kooli-poiss külmapühade ajal armastuskirja postile viies ära külmub.

JUMAL lõi maailma ja tundis rahuldust loomisest. Aga tema loominguga üle rõõmustab kurat.

RUMAL inimene, kes suudab näida targana või isegi ülitar-gana, on clugeenius.

ON suur rikkus omada absoluutselt mitte midagi.

SANGARISURM moodsas mõttes tähendab hakkmasinast läbi-pugemist.

ÕPLANE ilma erihuvideta on ühiskondlik imik. Ta saab kugistada ainult seda vaimutoitu, mis on tema jaoks valmis peenendatud.

ANDESTAMINE on moraalne desarmeerumine. Relvad on maha pandud.

RAHA on asfalt südametee sillutamiseks.

DIPLOM on välispass karjamaalt Maarjamaale.

SOOJA südamega inimene püüab jõuda sooja kohani, kuld-süda aga katsub võimalikult palju enese ümber seda koguda, mis hiilgab ja mida koi ja rooste sööb.

„**MIS ON** kartal!“ — „Ma ei tunne niisugust asja, millel pole valemit!“ ütleb matemaatik.

ARMASTUS on tunne, et ei olda üksi või ka — suurim üksindus.

PRAEGU on nii, et iga aht tahab tingimata olla inimene ja iga moodsas mõttes vähegi korralik inimene aht.



KROONIKA

Noorkotklus

MÕÖDUNUD aastal kooli juurde asutatud suurem NK üksus „Ugandi“ Malevkond on nüüd täielikult välja jõudnud organiseerimisajastust ja asunud intensiivse töö juurde. Käesoleval aastal töötab Malevkonn astaaap järgmises koosseisus: Malevk. vanem on dir. V. Neggo, abivanem insp. K. Maasik, Malevkonna pealik ltn. E. Paats, instruktor nk. R. Varema, lip-pur kp. R. Künnapuu ja signalist pk. K. Bruus.

Rühmi on Malevkonnas viis ja nende juures tegutsevad järgmised juhid: „Ugala“ r., kotkas nk. O. Mikhelsaar, abikotkas kp. K. Luts; „Tarbatu“ r., kotkas kp. M. Abel, abikotkas K. Sermat; TSENK „Uiterangiora“, kotkas nk. K. Riikoja, abikotkas nk. R. Aul; Kotkaring, kotkas kp. R. Künnapuu, abikotkas H. Meema ja Ratsarühm, kotkas pk. O. Ruuben.

Oma aastase tegevuse jooksul on Malevkond vaatamata mõningaile takistavaile tegureile tegut-senud siiski suure aktiivsusega. Nii on rohkearvu-liselt osa võetud Maleva üritustest ja ka omalt poolt algatatud tegevustest. Suvel võeti arvu-kalt osa Maleva IX üldlaagrist V.-Taevaskojas ja järgnevast juhtide õppelaagrist Võrumaal Kubjal. Üliriigilistest patrullivõistlustest osa võtnud Maleva meeskond koosnes täielikult meie Malevkonna poistest. Üldiselt on Malevkond üks tugevamaid üksusi Tartu Malevas nii juhtkonnalt kui ka koos-seisult. Lähemal päevil algavad vehklemiskursu-sed kpt. T. Mõttuse juhatusel. Malevkonna edasi-sest tegevusest võiks mainida malevkonna laag-rit ja klubiõhtut koos kodutütardega.

Kaitseliidu tegevusest

MEIE koolide juures tegutsev KL üksus Õp-purmalevkonna 2. kompanii on üks Õppur-malevkonna suuremaid ja aktiivsemaid üksusi. On võetud järjekindlalt osa Maleva tegevusest ja on saavutatud nimetamisväärsed tulemusi. Nii tuldi üldises õppetegevuses 1. ko-hale, patrullivõistlustel tuli kompanii meeskond Maleva meistriks. Ka on väga häid tagajärgi saa-vutatud laskealal, kus kompanii liikmed on tõus-nud rahvusvahelisele tasemele. Kompanii liikmed on rohkesti esinenud malevkonna pidudel ja täit-nud suurema osa eeskavast. Tegevuskavas on päe-vane ja öine õppus jne.

Kompanii pealikuks on ltn. E. Paats. Kompanii koosneb kolmest rühmast; liikmete rohkeuse tõttu asutati viimane rühm käesoleva aasta algul. 1. rühm koosneb Tehnikumi ja Tehnikakeskkooli õpilastest, rühmapealikuks on õpil. E. Solba. 2. rühm koosneb gümnaasiumi õpilastest, rühma-pealikuks on õpil. R. Lepik. Kolmas rühm koos-neb keskkoolide õpilastest, pealikuks on lipnik E. Kippasto.



Kaitseliiduohvitser Runts Lepik

SUUSAPÄEV ELVAS

REEDEL, 26. jaan. s. a. korraldas Tartu Esi-mene Gümnn. spordipäeva Elvas. Moodus-tati neli suuremat rühma: suusatajad, kel-gutajad, uisutajad ja jalamehed. Viimaseid — „vabahärrasid“ — oli üsna vähe, sest igaüks oli katsunud kuidagi kasvõi onude-tädide abiga enesele mingisuguse spordivarustuse „kokku monteerida“. Rivikorras liikus seitsmesajapäine „karavan“ jaama, ees suuskadega relvastatud salk, kes lahkus rongist juba Vapramäel, kust alati suusamaika Elva poole.

Vahest kõige huvitavam ja vaheldusrikkam oligi suusatajate päevakava. Väikestesse salka-desse jagunenult nauditi talvemõnusiid küngastel ja metsades ning osati lugu pidada ka „möödu-kast“ suusalennust, mistõttu kolm talipäevlast pidi tehnilistel põhjustel jätkama oma Canossa-tee-konda Elva jalgsi lumes sumades. Tehti ka paar pikemat peatust suuremate mägede juures, kus päeva „kihvtm“ mees, joonistusõpetaja E. H a a m e r, demonstreeris, kuidas tuleb õieti „suuski sõita“. Kuna ta on tunnustatud kunstnik maalingute alal, siis on talle ka suusatamises igasugused kunsttükid külge harjunud — alates plastikaga ja lõpetades vasaku jala „stiliseeritud koloratuur“-nõksudega. Temale sekundeeris vää-rikalt kolleeg kunstnik J. N õ m m i k, kes on samuti parandamatu suusasordiharrastaja ning talveilude nautija.

Elva jõudes olid paljud retklejad lumised ja higised, aga eranditult kõik näljased. Varsti vallutas „koolipoistekatk“ kõik suvituslinna pekripoed, kus juba ees olid jalamehed, kes kogu päeva jooksul oskasid lugu pidada soojadest saiapoodidest, kuigi väljaski oli parasjagu soe suusailm. Peale selle oli lastevanemate poolt võimaldatud rikkalik teejoomine Elva koolimajas. Igaks juhtumiks oli teelaas ka samariitlasi, kelle poole võinuksid pöörduda hundiisu tõttu liiga palju söönud talvitajad.

Pärast lõunaeinet toimusid suusavõistlused 3,5 km distantsil. Start ning finiš oli Verevi järvel hüppetorni ees. Osavõtjaid oli 20. „A“-klassis saabusid esimestena finiši E. Voika, M. Arike ja J. Kaseorg. Kõigi ajaks märgiti 14.50 min. „B“-klassis saavutas esikoha A. Unt — 14.50; 2. E. Kaseo ja 15.50 ja 3. H. Sikut — 15.55. Kuna võistlused algasid tegelikult väljakuulutatud ajast hulga varem, siis jäid seetõttu mitmed favoriidid võistlustele hiljaks. Mõnedki, kes olid just võistluse pärast ostnud uue suusamütsi, saavad või käinud eelmisel õhtul juuksuri juures, pidid nüüd leppima moraalse võidupärjaga.

Palju rõkkamist, kisa ja kelkude mürinat oli Elva kelgumäel, kust sooritati uperpalle alla järvele. Kuna kelgul allasõitmine näis paljudele liiga tavaline olevat, siis harrastas enamik kelgutajaid individuaalset ja varieeruvat sõidutehnikat. Mõnigi kord vahetasid kelk ja sõitja mäel osad ja siis kihutas mäest alla lumine mügarik, kelk kramplikult süles. Vahel tormas kelk pulmatäkuna alla järvele, kummagi jalase küljes karjuv põngerjas. Või laskis meeskond liugu omal nahal järvele perutatavale kelgule. Pealtvaatajatest julgemad olid hoolikalt ametis mütside korjamisega, pelglikud aga hoidusid kaugemale ja jälgisid hinge kinni pidades sõitjate ja nende ammuinustatud suid ja kinnipigistatud silmi. Nii-sugustel kummalise maailmavaatega „bobidel“ soovitati pealtvaatajate hulgast suu kinni pigistada, sest muidu kaduvat tarkusehambad ära. Ka soovitati mitte lennata, kui tiivad veel ei kannu. Sõitjad ise kinnitasid, et sõit olnud „maru“. Sääreluud ajanud suurest hoost lausa vilet ja silmad joosnud vett otsegu mahlakased.

Kelgutajaid ja samas kõrval „mäelaskumist“ harrastavaid suusklejaid jälgisid muheledes d.r. V. Negro ja matemaatik A. Kasvand. Viimane ähvardas agaramatele „parasüüstidele“ tunnustuseks „halva numbri“ panna füüsikaseaduste mittetundmise eest. Esialgu jäi see asi siiski vist niisama.

Päeva ajaloolist tähtsust suurendasid tunduvalt kitsasfilmimehed, kes korjasid lõike talispordi-filmi jaoks. Nii jäädvustati paljude hüpped, liuglemised ja saltomortaaltsemised mälestuseks tulevatele põlvedele ja rõõmuks isalemale.

Tartu jõuti tagasi umbes kella nelja paiku. Toreda talipäeva eest tuleb kooli juhatusel aina tänu ütelda, nagu sellegi eest, et 22 lõpuklasside õpilast võisid koos õpetajate J. Nõmmiku ja E. Haameriga veeta 18.—20. skp. kolm päeva Otepää mägedel lumes ja päikeses. Otepäele sõideti suuskadel Pukast üle Arula mägede — Eesti Sveitsi. Siin tõdesid kõik, et pole midagi kaunimat põhjamaa talvisest loodusest.



RN kirjandite võistlus.

II RAAMATUNÄDALA puhul korraldati meie koolide õpilaste vaheline kirjandite võistlus, millest võtsid osa kõik õpliaised, sest esitatud lühijutt või artikkel (ühtegi luuletust ei antud võistlusele) võeti arvesse ka koduse korralise tööna. Võistlus toimus kahes rühmas: keskkoolide ja gümnaasiumi osas kummaski eraldi.

Nooremate rühmas anti neli auhinda: I Karl Kallak I-r-b („Heinal“), II Viktor Masing III prog. („Päev vanas Narvas“), III Eino Lest V prog. („Suveõhtu“) ja IV Heino Parss I-ra („Elu tume-dais värves“).

Vanemas rühmas sai I auhinna Imant Rebane III g. („Rikas suvi“), II Evald Lall II g. („Justuse jõulud“), III Erich Rannik II-f-m („Tuhameel“) ja IV Kaljo Vildfluss I g. („Kerjus“).

Auhindadeks olid tänavused uudisteosed, mis anti kätte hr. inspektori poolt eelmise semestri lõppaktusel enne jõuluvaheaega.

„Iil'i“ II loomingu võistlus.

KA KÄESOLEVAL aastal korraldas Õpilasingi ajakiri „Iil“ meie koolide õpilaste vahelise loomingu võistluse, mis oma laialtulatliku kavaga võrreldes jäi tulemustelt üsna napiks. Üksikutel aladel oli siiski märgata ilmselt edu ja täienemist eelmise aastaga võrreldes (foto, kunst), teistel jäi esitatud tööde tase võrdseks eelmise aastaga. Kurta tuleb aga osavõtjate vähesuse üle. Meie suure liikmete arvuga Õpilasing peaks siiski andma enam loomisvõimelisi noori, kes suudaksid mitmekesistada oma ajakirja.

Ilukirjandusliku proosa, luule ja artikli alal hindas võistlustöid žürii järgmises koosseisus: õp. pr. H. Ottas, õp. prl. H. Nigul, õp. hr. Ed. Laugaste ja õpil. R. Varema.

Lühijutte oli esitatud viis: „In memoriam“ (märgusõna „Silencel“), „Tööpõlgur“ („Põrnikas“), „Unnavargad“ („Optimist“), muinasjutt „Rahuriigi lõpp“ („Arvo Hanguvars“) ja „Kangelase haul“ („Virmaline“).

Žürii otsus:

„In memoriam“: Aine on huvitav, kuid tundub hõredana, sest pole nagu suudetud sügavalt sisse elada. Stiililt aga parim.

„Unnavargad“: Poistele huvitav lugemiseks. Stiililt kuivavõitu.

Muinasjutt — huvitavalt käsitletud, suurem puudus, et lõpp ei vii rahuldavale lahendusele.

„Tööpõlgur“: Kohati mitte päris usutavalt käsitletud. Süngel. Kuid päris huvitav logelejatüüp.

Žürii otsustas I auhinna jätta välja andmata. II auhind otsustati anda tööle „In memoriam“, autoriks osutus Imant Rebane (III g.). Peale selle anti kolm III-ndat auhinda: Avo Valdes (IIg.) — „Unnavargad“, Põrnikale „Tööpõlguri“ eest ja muinasjutule „Rahuriigi lõpp“, mille autor on teadmata, sest märgusõnaga varustatud ümbrikus puudus autori õige nimi. „Kangelase haul“, magusa paatosega kirjutatud loogikavaene katsetus, jäi auhindamata.

Luuletusi oli esitatud neljalt autorilt, igalt kolm luuletust. Luuletused on seekord võistluste kõige

nõrgem ala. Ei ole eriti silmapaistvad sisult ega vormilt. Siiski mõni üksik neist on õnnestunud ja väärib avaldamist. Žürii otsustas anda ainult ühe kolmanda auhinna „XXY“ — õnnestunud ja meeleoluka murdeluuletuse „Mälestus karikakardest“ eest. Autoriks Richard Mõttus (II-r-b).

Artiklite alal võistles kolm autorit järgmistel töödega: „Töörahvuslus“ (märgusõna „NB!“), „Õli“ („Oil“) ja „Ketserlikke mõtteid koolipidudest ja õpilaste lõbukultuurist“ („Androgüün“). Samasuguseks määras žürii ka tööde paremusjärjekorra. Otsustati anda kaks auhinda: I Imant Rebane (III g.) ja III Avo Valdes (II g.). „Androgüüni“ artikkel jäeti auhindamata liigse ketserlikkuse tõttu.

Muusika alal oli esitatud kolm tööd:

„Läänemere lained“ (märgusõna all „D Moll“), „Serenaad“ (märgusõna „Olgem rõõmsad alati“) ja „Unistus“ („Nebulus“). Žürii koosseisus õp. hr. A. Nieländer ja õpil. A. Valdes otsustas jätta esimese auhinna välja andmata, sest tööd polnud küllalt küpsed ja viimistletud. II auhinna sai K. Rägo (II g.) töö eest „Läänemere lained“ (viis Juhan Liivi samanimelise luuletuse sõnadele), III auhinna sai „Serenaad“, ümbriku avamisel osutus autoriks Uno Veenre (III g.). Kolmas esitatud muusikapala jäi auhindamata.

Kunsti ja foto alal esitatud töid auhindas žürii järgmises koosseisus: õp. hr. J. Nõmmik, õp. hr. E. Haamer ja õpil. I. Rebane.

Kunsti alal oli esitatud töid nelja märgusõna all: tuššijoonised ja karikatuurid („Kilk koldel“), mitmevärvilised karikatuurid ja kavandid („Ilueedil“), kolm linoollõiget („3x“) ja üks sulejoonis („Ret...“). Peale põhalikku kaalumist ja tööde üksikasjalikku hindamist otsustati anda kaks esimest auhinda: „Ilueedile“ ja „Kilgile koldel“. Autoriks osutusid Mart Port (III g.) ja Theodor Põdersoo (II g.). Esimese töödes ilmneb elav värvimeel ja hoogsus kuna teise tuššijoonistusi iseloomustab põhjalik ja küps väljatöötus ja kindlus, mis sageli kantud julgest fantaasiast.

Kahe teise võistleja tööd jäeti auhindamata. Üldiselt võib kunsti kohta ütelda, et auhindatud tööd on head ja tõstavad suurelt „Iil'i“ loomingu võistluse üldväärtust. Kahjuks tuleb aga mainida, et graafika näib meie koolis olevat vaeslapse osas, üksikuid linoollõikeid oli esitatud, kuid need olid alles vähehõlpsed. Puulõige puudub hoopis.

Fotosid olid esitanud 6 võistlejat märgusõnade all: „Sügismärk“, „Molekul“, „Foto 1940“, „O“ — „Pärdik“ ja „Trio“. Fotovõistlus täitis täiel määral žürii lootused. Võistlejate nägemisoskus ja motiivide valik on oluliselt arenenud täienemise suunas, puhtfotograafia hakkab kunstilise külje kõrval tagaplaanile jääma. Mõnede võistlejate juures jätab veel soovida tehniline külg.

Žürii otsustas anda I auhinna „Sügismärgi“ all võistlejatele fotodele, autoriks Mart Port (III g.). II auhinna sai Avo Valdes (II g.), III Valdes (IV prog.) ja Olaf Lukk (III g.). Kahe võistleja tööd jäid auhindamata.

Auhinnad antakse võistlejatele kätte pidulikult Vabariigi aastapäeva aktusel 23. veebruaril.

Toimetus: Peatoimetaja õp. pr. H. Ottas, vastutav toimetaja õp. hr. J. Konks, tegevtoimetaja I. Rebane, toimetuse liikmed: M. Port, H. Eerme, A. Kasper, Ü. Kiho, E. Lall, R. Aul, Th. Põdersoo, H. Reigo, H. Meema. Talitusjuht õp. hr. A. Kasvand.



OSKARLUUK

TARTU, RÜÜTLI T. 14, TEL. 25-67

Mänguasjade, kirjutustarvete ja paberikaupade suuräri



OMA ERITÖÖKOJAD

TÖÖSTUSE KAITSEMÄRK TAGAB KAUBA KVALITEEDI

J. RAUDSEPA

raamatu- ja kirjutusmaterjalikauplus
Võidu tän. 1, Tartu

Täielik valik
õppe- ning käsiraamatuid.

Ilu- ja teaduslik kirjandus ning uudisteosed alati laos.

Kirjutusmaterjali

ja joonistustarbeid rikkalikus valikus.

Võrreelsetele raamatutele

ja ajakirjadele võetakse tellimisi vastu ja täidetakse kiirelt ning soodsatel tingimustel.

Pagari- ja kondiitriäri

J. Väljas

Tartus, Riia t. 100.



Eesti valmisriiete- ja tellimisteäri

A. Valdson



Tartus, Aleksandri 1
Telef. 32-66.

Köitekoda

F. Stau

Tartus, Lossi 32.

Valmistan igasuguseid köitetöid.

Odavalt ostate
kelli, kristalli ja lauahõbedat



Koolilastele hinnaalandus.



Kullasepa ja kellaärist
Harry Rähni

Võidu 32, telef. 34-79.

J. VÄRK'i

kella- ja kullasepärist
Võidu tän. 15



ostate alati kõige odavamalt häid šveitsi kelli, laulatus- ja ehtesõrmuseid ning kristalle.

Kellade parandused tehakse kiirelt ja odavalt.



VÄÄRTMETALLASJADE & MÄRKIDE TEHAS

PÄRNU MAANTEE 20 TELE-452-79

TALLINN

20.-
Ühispank

Tartu Eesti Laenu- ja Hoiu Ühisus

Esimene Eesti Ühispank / Asut. 1902

Tartus, Suurturg 14

Kodukeskjaam nr. 42-60

Tlgr.: »ELNÜ«

Posti jook. arve nr. 2400

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

JUHATUS

Eesti omavalitsuste ja ühistegeliste asutiste
kindlustus-aktsiaselts

„O M A“

Suurem ja edurikkam kodumaa kindlustusettevõte

Põhikapital ja tagavarad üle kr. 1.125.000

Seltsi valitsus: Tartus, omas majas, Riia t. 35
Kodune telefoni keskjaam 41-60

Kaasõppurid!

Toetage õpilasringi
ostes

kooli kooperatiivist!

Prov. J. LILL

fotokemikaalid
fototarbed
fotoaparaadid

suures valikus ja soodsa hinnaga

A./S. prov. JULIUS LILL

Rüütli 10